

Jaarverslag 2008
Grenzen verleggen

ebn
best access to dutch gas

Hoofdzaken in cijfers

	2008	2007
Aantal deelnemingen	171	150
Afzet EBN-aandeel (mrd. m ³) ¹	30	27
Omzet (uit doorlopende activiteiten)	8.698	6.090
Netto resultaat uit doorlopende activiteiten	3.269	2.367
Staatsbaten via EBN	7.516	4.975
Investerings	669	819
Afschrijvingen	501	494
Aantal medewerkers	61	61

¹ Dit is inclusief het proportionele gedeelte van de afzet in de concessies waarin EBN niet zelf het gas ontvangt, doch gerechtigd is tot een evenredig deel van de opbrengst.

Alle hoeveelheden in dit verslag zijn, tenzij anders vermeld, uitgedrukt in mrd. m³ aardgas (35,17 MJ bij 0°C) op basis van het deelnemingspercentage van EBN.

Inhoud

Inleiding 1		<ul style="list-style-type: none"> 4 Over EBN 5 Missie 6 Voorwoord 9 Verslag van de raad van commissarissen
De wereld om EBN 2		<ul style="list-style-type: none"> 14 Inleiding 15 Geschiedenis in het kort 16 Belang van kleine velden 18 Marktontwikkeling 20 Stakeholders van EBN
Directieverslag 3		<ul style="list-style-type: none"> 24 Inleiding 25 Strategie 28 Resultaat 29 Opsporing en winning 35 Gasbouw 36 De mensen van EBN 41 Risicobeheersing en intern toezicht 44 Toekomstverwachting
MVO en corporate governance 4		<ul style="list-style-type: none"> 48 Inleiding 49 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen 52 Corporate governance
Jaarrekening 5		<ul style="list-style-type: none"> 60 Algemeen 62 Grondslagen voor de waardering en winstbepaling 69 Winst- en Verliesrekening 70 Balans 71 Overzicht wijzigingen van het eigen vermogen 72 Overzicht van Kasstromen 73 Toelichting op de jaarrekening van Energie Beheer Nederland B.V. 74 Toelichting op de winst- en verliesrekening 76 Toelichting op de balans 84 Overige toelichtingen 85 Winstbestemming 86 Accountsverklaring 88 Kerncijfers

1

Inleiding

“Binnen vijf jaar maatregelen nemen”

Interview Berend Scheffers

Het is een misverstand te denken dat we nog alle tijd hebben als we ook het laatste gas uit Nederlandse kleine velden offshore willen winnen. Dat zegt Berend Scheffers, technical manager bij EBN: “Als we niet binnen vijf jaar maatregelen nemen om dat gas te vinden, zijn we te laat. Dan zal de benodigde infrastructuur langzaam ontmanteld worden en kunnen we er niet meer bij”, zegt hij. “Maar ook voor het conventioneel winbare gas is het vijf voor twaalf. Het activiteitsniveau van vooral exploratie is te laag om alle gas tijdig op te sporen en te produceren. De minister van EZ heeft een fiscale maatregel aangekondigd om dat te stimuleren. Hopelijk wordt die begin 2010 van kracht.”

Onconventioneel

De missie van EBN is om bij opsporing en winning van gas in Nederland tot het uiterste te gaan. Waarom is dat zo belangrijk? “Als we dat niet doen, doen we de Nederlandse staat en de industrie ernstig tekort”, zegt Berend Scheffers. “Volgens planning zullen we in 2009 weer 37,5 miljard m³ winnen uit kleine velden. Reken maar uit hoeveel dat oplevert als je het verkoopt tegen 20 cent per kuub.” Inmiddels zijn de grootste en ‘gemakkelijkste’ velden in ontwikkeling gebracht. De grenzen moeten nu worden verlegd naar kleinere velden en moeilijker te winnen gas. Dat kan op allerlei manieren, legt Berend uit. “Met lagere kosten en nieuwe technieken kun je soms op een rendabele manier langer gas uit een bestaand veld winnen. Daarnaast hebben we een lijst van ‘prospects’: velden die nog niet gevonden zijn, maar waarvan we verwachten dat ze interessante hoeveelheden gas bevatten. We kijken nu ook naar onconventionele bronnen. Bijvoorbeeld ‘tight gas reservoirs’, die door een lage permeabiliteit lastiger te winnen zijn. Met nieuwe technologieën kan veel van dat gas misschien economisch worden geproduceerd. Dat gebeurt nog te weinig. En we zullen ook de mogelijkheden onderzoeken van gaswinning uit bijvoorbeeld steenkolenlagen (‘coal bed methane’) of kleisteen.”

Kennis delen

Om het Nederlandse gas tot op de bodem te winnen is een actieve, innovatieve houding nodig. Van de overheid, van operators én van EBN, vindt Berend Scheffers. Hoe vult EBN die rol in? “Voor grote operators wordt gaswinning in Nederland steeds minder lucratief. Met hun vertrek verdwijnt ook steeds meer kennis en ervaring. Kleinere operators zien wél kansen in Nederland, maar zij missen vaak de benodigde kennis. Daarom willen wij met operators zoveel mogelijk kennis en informatie delen. We moeten druk houden op opsporing en winning in Nederland. EBN wil daar graag grenzen voor verleggen!”

Over EBN

Energie Beheer Nederland B.V. (EBN) is een zelfstandige onderneming met de Nederlandse staat als enige aandeelhouder. Het ministerie van Economische Zaken vervult de rol van aandeelhouder. EBN houdt geen financiële reserves aan; het hele nettoresultaat wordt uitgekeerd aan de staat.

EBN speelt een centrale rol in de opsporing, winning en verkoop van het Nederlandse aardgas. Daarnaast is EBN ook actief in het zoeken naar en winnen van aardolie. Nederland, inclusief het Nederlandse deel van het continentaal plat, is rijk aan gasreserves en, in mindere mate, aan oliereserves. Door deel te nemen in een groot aantal samenwerkingsverbanden met olie- en gasmaatschappijen, draagt EBN eraan bij dat de gas- en olievoorraden zo veel mogelijk worden opgespoord en op een economisch verantwoorde manier worden gewonnen.

Via een belang in gashandelonderneming GasTerra is EBN ook betrokken bij de verkoop van het Nederlandse aardgas. Daarnaast adviseert EBN de minister van Economische Zaken over het Nederlandse energiebeleid, in het bijzonder over een goed beheer van de Nederlandse delfstoffen. EBN wil ook actief de ontwikkeling bevorderen van de Nederlandse gasrotonde, bijvoorbeeld door bij te dragen aan het realiseren van gasbergingen.

Het handelen van EBN is onder andere gebaseerd op haar gedragscode, waarin respect voor elk individu, integriteit en professionaliteit voorop staan. In het overleg met belanghebbenden stelt EBN zich non-discriminair, marktconform en transparant op.

Missie

EBN realiseert een voor de Nederlandse samenleving profijtelijke ontwikkeling van energiebronnen en benutting van de ondergrond.

Dat betekent dat EBN wil bijdragen aan maximale productie van olie en gas in Nederland met optimale opbrengsten voor haar aandeelhouder, de Nederlandse staat. EBN zet zich daartoe actief in voor een aantrekkelijk investeringsklimaat voor mijnbouwondernemingen, zodat zoveel mogelijk olie en gas uit Nederlandse velden wordt opgespoord en gewonnen. Daarbij moet tijdig en verantwoord gebruik gemaakt worden van bestaande infrastructuur. EBN onderzoekt ook de mogelijkheden van (her)gebruik van lege gasvelden en bestaande infrastructuur voor gas- of CO₂-opslag.

De publieke taken van EBN zijn in 2008 vastgelegd in de Mijnbouwwet. Onder deze taken vallen (verkort weergegeven):

- het deelnemen in opsporing en winning van olie en gas;
- het deelnemen in aan winning gerelateerde activiteiten waaronder de verkoop, het vervoer en de opslag van aardgas en aardolie;
- het uitvoeren van taken die te maken hebben met het gasgebouw (de overeenkomst over de exploitatie van de aardgasvoorkomens gelegen in de winningvergunning Groningen en deelname in GasTerra B.V.);
- het uitvoeren van andere taken in opdracht van de minister van Economische Zaken;
- het adviseren van de minister.

Naast de publieke taken kan EBN ook andere activiteiten uitvoeren na instemming van de minister. De instemming wordt slechts verleend als die activiteiten en de uitvoering daarvan:

- nauw verwant zijn aan de activiteiten ter uitvoering van de publieke taken;
- een goede uitvoering van die publieke taken niet belemmeren;
- en mede het algemeen belang van het energiebeleid dienen (zoals gasbergingen).

Voorwoord

“De komende jaren ligt er een enorme uitdaging voor ons om zoveel mogelijk van de nog in Nederland aanwezige olie- en gasvoorkomens te vinden en te ontginnen.”

Het jaar 2008 was financieel gezien zeer succesvol voor EBN: de hoogste omzet ooit, met ook nog een recordwinst. Dat had voor een deel te maken met de olieprijs, die in de zomer tot ongekende hoogte steeg. Maar ook de goede productie uit kleine velden droeg bij aan dit resultaat, net als de hogere afzet van het Groningenveld door extra verkopen op de spotmarkt.

In 2007 zijn we de weg ingeslagen om onze organisatie gereed te maken voor de toekomst. Dat pad hebben wij vervolgd in 2008. We hebben onze medewerkers gevraagd hoe ze het werken bij EBN vinden. En we hebben onze zakenpartners gevraagd hoe ze tegen de samenwerking met EBN aankijken. Beide onderzoeken geven bruikbare aanknopingspunten om onze organisatie verder te verbeteren. Goede en effectieve communicatie met onze medewerkers en met onze zakenpartners blijft een aandachtspunt. Daarnaast zijn we een traject gestart om onze werkprocessen en de daaraan verbonden succesfactoren beter in kaart te brengen. Met als doel dat iedereen in onze organisatie weet waar zijn of haar toegevoegde waarde ligt.

Grenzen verleggen: dat is het thema van dit jaarverslag. Er komen veel veranderingen op EBN af. EBN gaat zelf de grenzen verleggen van Heerlen naar Utrecht. De opbouw van onze organisatie in Utrecht is in volle gang. Ook in 2008 waren wij in staat om voldoende nieuw personeel aan te trekken. Aan het eind van het jaar werkten er 32 mensen in Utrecht. In beide vestigingen samen werkten in totaal 61 mensen. De komende twee jaar wordt de transitie van DSM naar EBN voltooid: eind 2010 zullen zo goed als alle medewerkers op de loonlijst van EBN staan en zal iedereen een werkplek in Utrecht hebben. Dan zullen we onze vestiging in Heerlen sluiten.

Ook 2008 kan weer als een succesvol productiejaar voor de kleine velden worden afgesloten; de productie uit deze velden bedroeg 35 miljard m³, 2% minder dan in 2007. De totale gasproductie, inclusief Groningen, was aanzienlijk hoger dan verwacht, vooral door extra verkopen op de handelsmarkt (TTF). In 2008 werden er 5 nieuwe velden in productie gebracht. Die zullen weer bijdragen aan compensatie van de onvermijdelijke productieafname van de kleine velden. Op exploratiegebied bleef het aantal geboorde exploratieputten in 2008 duidelijk achter bij onze verwachting, voornamelijk door uitstel naar latere jaren: er werden er 9 geboord, waarvan er 4 succesvol waren.

Ondanks de goede productieresultaten zullen we ook hier onze grenzen moeten verleggen. In 2009 is het 50 jaar geleden dat het Groningenveld werd ontdekt. Een veld met een omvang van bijna 3.000 miljard m³. Sinds die tijd zijn er vele velden bij gevonden. Samen hebben die velden ook een forse omvang. Alleen de grootte van de velden is steeds afgenomen. Nu, 50 jaar later, worden zelfs velden van slechts 300 miljoen m³ ontwikkeld. Maar als industrie zullen we onze portfolio moeten blijven aanvullen. De komende jaren ligt er een enorme uitdaging voor ons om zoveel mogelijk van de nog in Nederland aanwezige olie- en gasvoorkomens te vinden en te ontginnen. Wij zullen als industrie grenzen moeten gaan verleggen: nieuwe technieken toepassen om moeilijk winbare reserves te winnen, creatief zijn in het vinden en ontwikkelen van velden, oude data ter hand nemen en gemiste kansen evalueren en kosten naar beneden brengen om de infrastructuur langer in stand te houden.

Wij zullen ook moeten kijken naar niet-conventionele gasvoorkomens, dat wil zeggen voorkomens die nu nog niet of in zeer geringe mate worden gewonnen. Deze voorkomens zullen complexer en kleiner worden. Dat zal meer mankracht en meer geld kosten. Beide zijn momenteel schaars, maar de vooruitzichten om goede rendementen te behalen zijn er nog steeds. EBN zal haar bijdrage leveren door in 2009 een inventarisatie te maken van de niet-conventionele gasvoorkomens en met operators in discussie te gaan over wat er nodig is om deze voorkomens te ontwikkelen. Een goed mijnbouwklimaat blijft daarvoor belangrijk. In 2008 hebben wij het ministerie van Economische Zaken geadviseerd over mogelijkheden om het mijnbouwklimaat te verbeteren.

EBN zal haar grenzen verleggen naar andere activiteiten in de diepe ondergrond. Zo kijken wij samen met TAQA, Dyas en Petro-Canada intensief naar de mogelijkheden van gasopslag in het Bergermeerveld ter ondersteuning van het gasrotondebeleid van de Nederlandse regering. Wij hebben ook de mogelijkheden en voorwaarden voor grootschalige opslag van CO₂ verder onderzocht. We hebben gekeken wat de bijdrage van EBN kan zijn aan opslag van CO₂, maar ook wat eventuele belemmeringen zijn om een efficiënt werkend systeem van de grond te krijgen.

Om al deze grenzen te verleggen hebben we meer medewerkers nodig. Daarom nodig ik enthousiaste mannen én vrouwen uit om eens met ons te komen praten. Wij hebben veel te bieden: boeiend werk met grote maatschappelijke relevantie; een kleine organisatie die openstaat voor vernieuwing en verfrissing; flexibele arbeidsvoorwaarden en ruimte voor ontwikkeling.

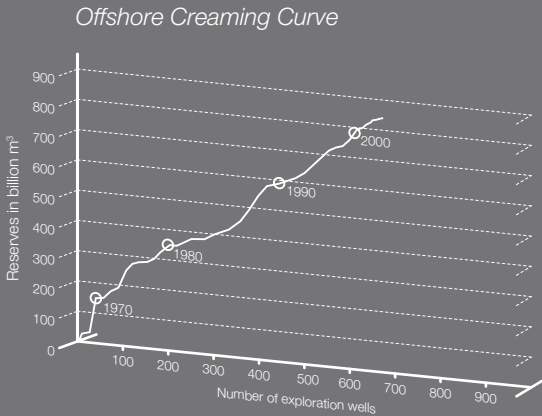
In dit jaarverslag hebben wij beschreven wat EBN in 2008 heeft gedaan, welke activiteiten zijn ontplooid, hoe wij onze nieuwe organisatie aan het opbouwen zijn, én de inspanning die onze medewerkers daarvoor hebben moeten leveren. Ik hoop dat u, als lezer, dit herkent. Veranderingen bieden kansen, maar zijn zeker niet altijd gemakkelijk. Ik dank alle medewerkers voor hun enorme inzet in 2008. Samen met hen, mijn mededirectieleden en onze zakelijke partners, zet ik me graag in om van 2009 ook weer een succesvol jaar te maken.

Jan Dirk Bokhoven
Directievoorzitter

Creaming curve vlakt niet af...

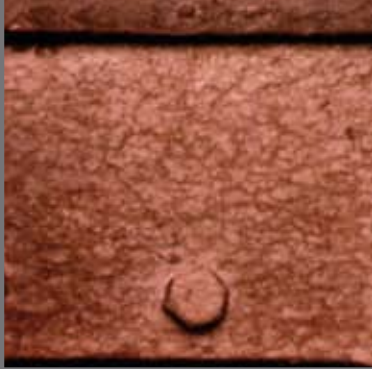
Dat Nederland nog steeds aantrekkelijk is voor exploratie blijkt ook uit een 'creaming curve'. In deze grafiek wordt het aantal boringen uitgezet tegen de cumulatieve aangetoonde reserves. In theorie moet de curve afvlakken in een 'mature area'. Wanneer de exploratie op zijn eind loopt, zullen de kleinere en meer risicovolle projecten aangepakt worden. Per exploratieboring wordt dan minder reserves toegevoegd. Van die afvlakking is nog geen sprake en per exploratieboring wordt nog steeds ca 1 miljard m³ reserves gevonden.

EBN adviseert over vergunningen

EBN adviseert het ministerie van EZ over de verlening van winningvergunningen en het voorschrijven van staatsdeelneming daarin. In 2008 is een advies uitgebracht over de aanvraag voor een winningvergunning voor Andel III. Deze aanvraag is inmiddels gehonoreerd. Verder is er advies uitgebracht over het voorschrijven van staatsdeelneming in de F2 winningvergunning. Deze winningvergunning was verleend voor de olievelden F3-FB en Hanze. Staatsdeelneming was in deze velden niet mogelijk. Er zijn nu plannen om het ondiepe Pliocene gasveld boven het Hanzeveld te ontwikkelen. Er is positief beschikt over staatsdeelneming in deze vergunning.

In de Mijnbouwwet uit 2003 is de mogelijkheid geschapen om een opsporing- of winningvergunning horizontaal te delen. Er is dan een vergunninghouder voor de jongere aardlagen en een vergunninghouder voor de oudere aardlagen in een zelfde gebied. Deze splitsing is in 2008 voor het eerst toegepast in de Q13b en Q16b opsporingvergunning. Delta Hydrocarbons is operator van het ondiepe deel terwijl Cirrus operator is van het diepe deel.

Verslag van de raad van commissarissen

Jaarrekening

De raad van commissarissen heeft kennis genomen van het jaarverslag, de jaarrekening en de verklaring van de accountant Ernst & Young. De raad kan zich met deze stukken verenigen en beveelt de algemene vergadering van aandeelhouders aan de jaarrekening overeenkomstig vast te stellen.

Activiteiten raad van commissarissen

De raad voldoet aan de onafhankelijkheidscriteria en aan de profielschets zoals op grond van artikel 12 lid 2 van de statuten door de aandeelhouder is goedgekeurd.

De voorzitter van de raad is het eerste aanspreekpunt voor de directie van EBN. De volledige raad heeft een collegiale verantwoordelijkheid. Alle leden van de raad zijn ook lid van de remuneratie- en de auditcommissie. Er is voor gekozen om de remuneratiecommissie en de benoemingscommissie samen te voegen. De heer Kramer treedt op als voorzitter van de remuneratiecommissie, de heer Gratama van Andel als voorzitter van de auditcommissie.

In 2008 is de raad viermaal bijeengekomen. In deze bijeenkomsten zijn diverse onderwerpen besproken zoals de toekomstvisie van EBN, activiteiten rond ondergrondse opslag van gas en de ontwikkelingen rond CO₂. De raad heeft samen met de directie werkbezoeken afgelegd aan de TAQA opslagactiviteiten in Alkmaar en aan het Shell onderzoekcentrum in Rijswijk. De leden van de raad waren bij alle bijeenkomsten aanwezig met uitzondering van de vergadering in maart. Toen was één lid verhinderd.

De raad heeft goedkeuring gegeven aan besluiten van de directie, waaronder investeringen in de ontwikkeling van het F3-A gasveld en verhogingen van de projectbudgetten voor de ontwikkeling van de K5-F en L9-ADP gasvelden. De raad heeft ook ingestemd met wijzigingen in het directiereglement en aanpassingen in de autorisatie- en procuratieregeling.

De raad heeft het door de directie geactualiseerde Strategisch Meerjaren Plan besproken. De nieuw geformuleerde missie en de gevolgen daarvan zijn daarin opgenomen. Ook is aandacht besteed aan de gevolgen van schommelingen in de olie- en gasprijs. De raad kon zich vinden in het Strategisch Meerjaren Plan. De raad heeft het door de directie voorgestelde werkplan en budget voor 2009 goedgekeurd. Dat geldt ook voor het bijbehorende financieringsplan.

Daarnaast zijn de risico's en de daarvoor ingerichte risicobeheerssystemen aan de orde geweest. Zo is onder andere uitgebreid gesproken over de financiële crisis en de mogelijke gevolgen daarvan voor EBN. De raad heeft geconstateerd dat een nauwkeurige liquiditeitsplanning steeds belangrijker wordt, vooral met het oog op het kort uitzetten of aantrekken van geld en de daarmee gepaard gaande risico's.

In overleg met de aandeelhouder zijn de commissarissen en directieleden een overeenkomst aangegaan met de vennootschap over een vrijwaring voor mogelijk door de bestuurders te maken verdedigingskosten.

Hoewel de Code-Tabaksblad niet van toepassing is - EBN is immers geen beursgenoteerde onderneming - wordt in lijn met andere staatsdeelnemingen de Code zoveel mogelijk, en voor zover relevant, gevolgd. Elders in dit verslag is een 'pas toe of leg uit'-paragraaf opgenomen.

De raad heeft buiten aanwezigheid van de directie het functioneren van de raad en dat van de directie besproken. De commissarissen Van der Meer en Gratama van Andel zullen conform het rooster van aftreden op de algemene vergadering van aandeelhouders in 2009 aftreden. Beide commissarissen zijn herkiesbaar.

Activiteiten auditcommissie

De auditcommissie kwam in 2008 tweemaal bijeen in aanwezigheid van de directie. De externe accountant Ernst & Young was daar eenmaal bij aanwezig. Tijdens de bijeenkomst heeft de auditcommissie onder andere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- het jaarverslag, de jaarrekening en de accountantscontrole over het jaar 2007;
- financieringsplan en kredietfaciliteiten;
- liquiditeitenprognose;
- verzelfstandiging van de treasury-activiteiten.

Activiteiten remuneratiecommissie

Sinds 1 januari 2008 hebben twee directieleden een dienstverband met EBN. Het derde lid van de directie heeft – uit hoofde van de overeenkomst van beheer tussen de staat, DSM en EBN - een formele arbeidsovereenkomst met DSM. EBN heeft dit directielid alsmede een deel van het personeel ter beschikking gesteld gekregen van DSM.

In de remuneratiecommissie is het beloningsbeleid van de onderneming in het algemeen besproken. Uitgangspunt daarbij is dat EBN in staat moet zijn de kennis en kunde aan te trekken en te behouden, die nodig is om haar taak uit te voeren.

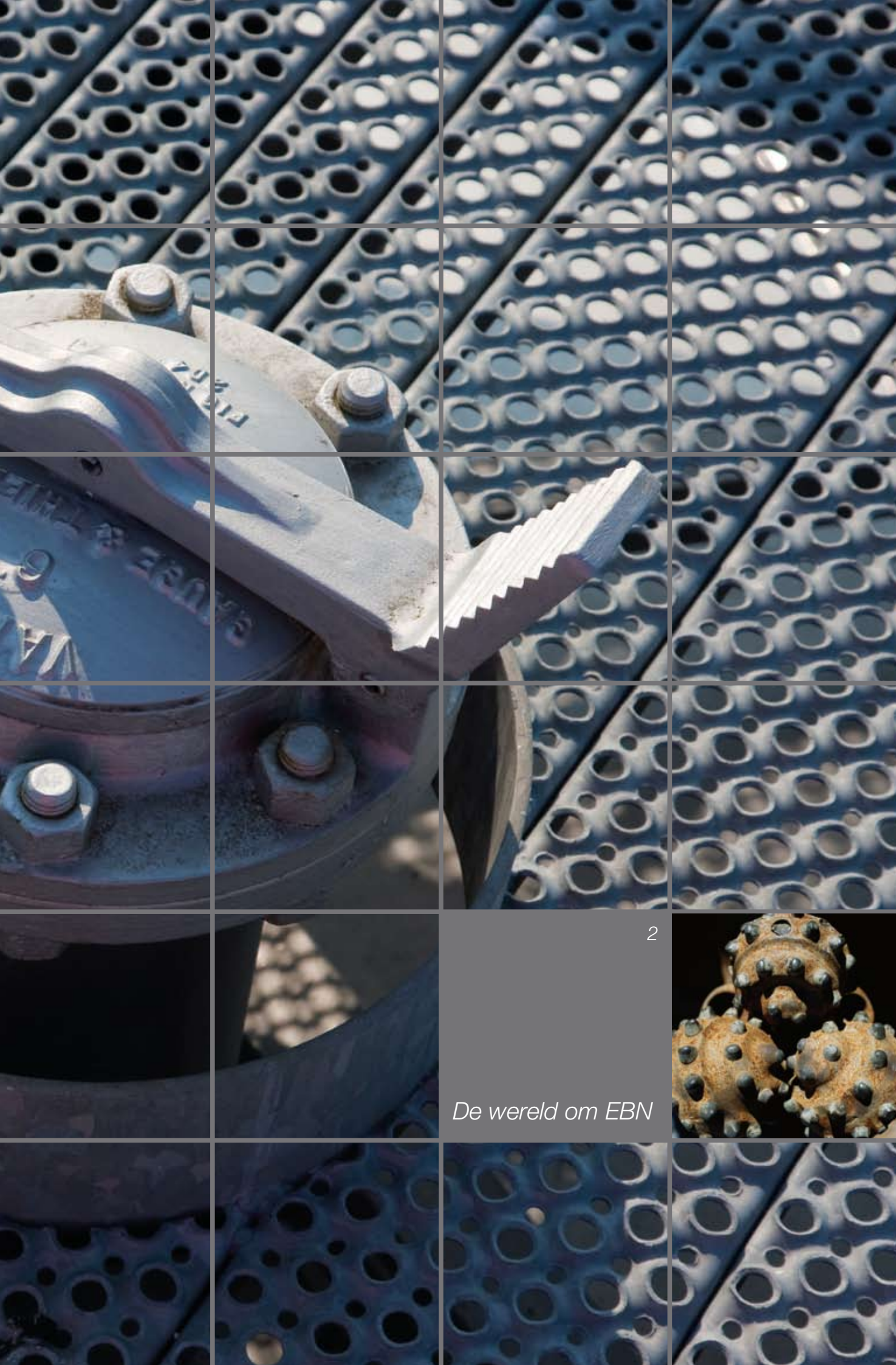
Raad van commissarissen, Utrecht, 31 maart 2009

Ir. R.M.J. van der Meer (voorzitter)

Drs. A.H.P. Gratama van Andel

Ir. G-J. Kramer

Mr. H.M.C.M. van Oorschot

Bergermeer: grensverleggend

Interview Hans Diekman

In de loop van 2009 zal een besluit vallen over de realisatie van gasopslag in het Bergermeergasveld in Noord-Holland. In 2008 is veel werk verzet om dat besluit goed voor te bereiden. Vanuit EBN is Hans Diekman nauw bij het project betrokken: "Het is hartstikke leuk om eraan te werken", zegt hij. "Bergermeer is echt grensverleggend, omdat het een van de grootste gasopslagen wordt in Noordwest-Europa. Qua volume en investeringen is het enorm. Het is interessant om vanuit EBN met onze kennis en expertise te kunnen bijdragen aan zo'n grootschalig en vernieuwend project."

Gasrotonde

Al in de jaren '90 van de vorige eeuw ontdekten men dat het vrijwel lege Bergermeerveld geschikt kon zijn voor gasopslag. Een paar jaar geleden bleek TAQA Energy B.V. bereid als operator de schouders eronder te zetten, samen met Dyas B.V., Petro-Canada en EBN. EBN participeert voor 40% in het project. Waarom? "Uit studies is gebleken dat het vanaf 2013 moeilijker wordt om in Noordwest-Europa als het echt koud is aan de piekvraag naar gas te voldoen", zegt Hans. "We hebben dan nog wel gas genoeg, maar het wordt – onder andere omdat velden leger raken – steeds lastiger om in korte tijd veel gas tegelijk te kunnen leveren. Via seizoensberging zoals in het Bergermeerveld kun je dat probleem oplossen. Simpel gezegd vullen we het veld in de zomer en maken we het in de winter, als er veel vraag is naar gas, weer leeg." Gasopslag is ook een belangrijk onderdeel van de gasrotonde die Nederland in Europa wil worden. Hans Diekman: "Nederland heeft veel lege gasvelden, we liggen mooi centraal en we beschikken over goede infrastructuur. Door gebruik te maken van die unieke mogelijkheden kunnen we tot in lengte van jaren een belangrijke internationale speler op het gebied van gas blijven."

Nieuw leven...

Sinds 2008 staat het Bergermeerproject goed in de steigers. "Er komt heel veel kijken bij een project van een dergelijke omvang", aldus Hans Diekman. "Er is een reservoirmodel ontworpen, er zijn studies verricht naar de bovengrondse faciliteiten, zoals compressoren en putlocaties, en er zijn kosteninschattingen gemaakt. Een commerciële structuur is neergezet, en er is hard gewerkt aan een kussengasovereenkomst. Daarnaast hebben we aan het vergunningstraject gewerkt en is een milieueffectrapportage uitgevoerd. Langzamerhand is alle benodigde informatie aanwezig om een goed gefundeerd investeringsbesluit te nemen." Volgens planning kan Bergermeer in 2013 een nieuw leven beginnen. Heeft gasopslag de toekomst volgens Hans Diekman? "Er bestaat in Europa behoefte aan meer gasopslag," zegt hij. "En Nederland beschikt over meer velden die daar geschikt voor zijn. Als het aan EBN ligt maken we zeker gebruik van die mogelijkheden!"

Inleiding

EBN is al vele jaren een factor van betekenis in de Nederlandse energie- en gaswereld. De rol, de functie en de manier waarop EBN de aan haar opgelegde taken uitvoert, zijn enerzijds door de geschiedenis gegroeid en hangen anderzijds nauw samen met wat er om EBN heen gebeurt. Hoe ziet die geschiedenis er ook alweer precies uit? Welke nationale en internationale ontwikkelingen beïnvloedden het werk van EBN in 2008? Dit hoofdstuk schetst kort waar EBN vandaan komt en met welke actualiteiten EBN in het verslagjaar te maken kreeg. Zo ontstaat een beeld van de veelzijdige omgeving waarin EBN opereert.

Geschiedenis in het kort

Naar een zelfstandig EBN

In 2009 vieren we de vijftigste verjaardag van de aardgasvondst in Slochteren. Dat is terecht een moment om bij stil te staan. Die vondst bleek van grensverleggende betekenis voor de nationale en internationale energievoorziening én voor de economie van ons land. Vanaf begin jaren '60 heeft de Nederlandse overheid gezocht naar een manier waarop het gas op een economische en commerciële wijze kon worden gewonnen, waarbij tegelijkertijd de Nederlandse samenleving er optimaal van kon profiteren. Er werd een constructie ontwikkeld waardoor de Nederlandse staat vanaf het begin betrokken zou zijn bij de winning en verkoop van het aardgas.

Omdat de overheid zelf niet beschikte over voldoende kennis en kunde op dat gebied, werden de Staatsmijnen in Limburg (later DSM) aangewezen om de deelname van de overheid in de praktijk uit te voeren. Om de productie van het Groningse aardgas te beheren werd de Maatschap Groningen opgericht. In deze maatschap neemt NAM voor 60% deel, EBN voor 40%. De NAM (een 50/50 dochter van Shell en Esso) neemt de feitelijke winning van het gas voor zijn rekening. Voor de inkoop, distributie en verkoop van aardgas werd de N.V. Nederlandse Gasunie opgericht. DSM participeerde daarin voor 40%, naast Shell en Esso (elk 25%). De staat participeerde rechtstreeks voor 10%. Ten tijde van de privatisering van DSM waren alle staatsbelangen in het Nederlandse aardgas ondergebracht bij DSM Aardgas, waarvan de naam toentertijd gewijzigd is in EBN. Het takenpakket en de werkrelatie met DSM bleven ongewijzigd.

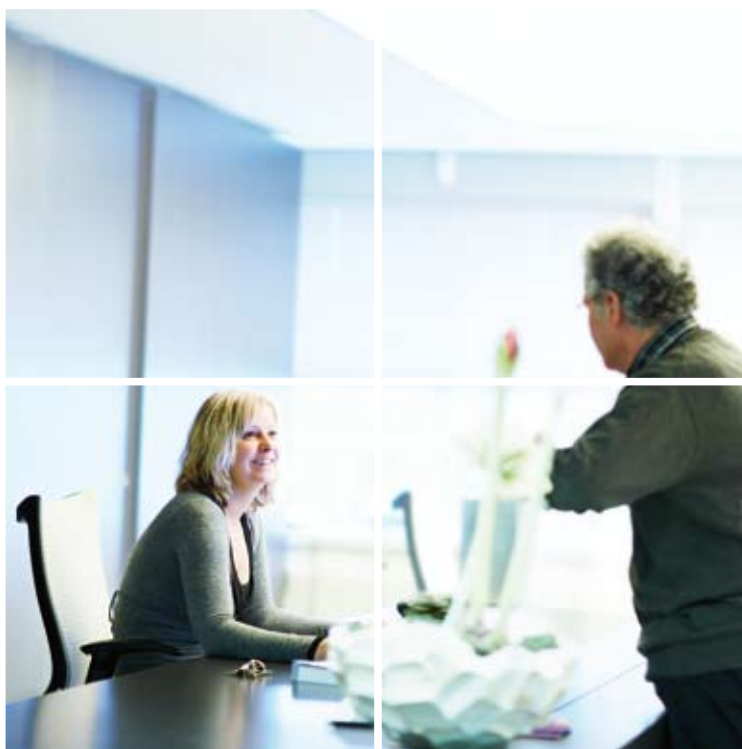
Per 1 januari 2006 kwam een einde aan de bestuurlijke verantwoordelijkheid van DSM voor EBN. Sindsdien is EBN een zelfstandige onderneming, onafhankelijk van DSM. De directie van EBN rapporteert aan een onafhankelijke raad van commissarissen.

Belang van kleine velden

Succes

Naast het Groningenveld werden vanaf de jaren '70 in Nederland talloze andere gasvelden gevonden. Uiteraard niet met de omvang van het Groningenveld, maar samen zorgen zij voor een substantiële aanvulling van de Nederlandse gasreserves. Om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk van het gas uit de kleine velden wordt opgespoord en gewonnen, ontwikkelde de Nederlandse overheid het 'kleineveldenbeleid'. Kern van dat beleid is dat de gasproductie uit deze velden voorrang krijgt boven productie uit het Groningenveld. Dat kan omdat gas uit het Groningenveld op een flexibele manier kan worden geproduceerd.

In de Gaswet is vastgelegd dat GasTerra – het in 2005 van Gasunie gesplitste handelsbedrijf – verplicht is het gas uit kleine velden met voorrang af te nemen tegen geldende marktprijzen. De oliemaatschappijen mogen het gas ook verkopen aan andere partijen. Maar zij zijn in ieder geval verzekerd van directe afname tegen marktprijzen door GasTerra. GasTerra dekt ook het

reserverisico af. Dat maakt het voor maatschappijen aantrekkelijk het gas uit kleine velden te ontwikkelen. Het kleineveldenbeleid is een succes gebleken. Van het uit die velden gewonnen gas maken vele huishoudens en bedrijven binnen en buiten Nederland gebruik. Bovendien zorgt het kleineveldenbeleid ervoor dat we langer kunnen profiteren van het zo bijzondere Groningenveld.

Actief en inventief

Op die manier zijn de afgelopen decennia honderden miljarden kubieke meters aardgas uit kleine velden geproduceerd. Door deel te nemen in een groot aantal samenwerkingsverbanden met oliemaatschappijen op het gebied van opsporing en winning, heeft EBN daaraan kunnen bijdragen. EBN wil zich er actief voor inzetten om ook de komende jaren zoveel mogelijk van het gas uit kleine velden te winnen. Dat wordt wel steeds moeilijker. Bovendien moet het snel; bestaande infrastructures verouderen en zullen de komende jaren ingrijpend verbouwd moeten worden of worden ontmanteld. Dat alles betekent dat ook de rol van EBN verandert. EBN heeft overzicht over vrijwel alle vergunningen. Dat biedt de mogelijkheid meer en meer op te treden als initiator van projecten om olie en gas uit kleine velden op te sporen en te winnen. Vanuit de missie van EBN – maximale productie van olie en gas in Nederland en optimale opbrengsten voor de Nederlandse staat – zet EBN zich er steeds actiever en inventiever voor in om samen met operators te kijken naar mogelijkheden om van de in Nederland aanwezige gas- en olievoorkomens het 'onderste uit de kan te halen'. EBN is druk bezig die veranderende rol vorm te geven, voor nú en in de toekomst. In hoofdstuk 3 wordt uiteengezet welke stappen daarvoor in 2008 zijn gezet.

Marktontwikkeling

Onzekerheid

Het jaar 2008 was, economisch en op het gebied van energie, veelbewogen. In de loop van het jaar werd duidelijk dat de internationale kredietcrisis diepe sporen achterlaat, in Nederland en daarbuiten. Met alle gevolgen van dien. Bijvoorbeeld voor de olieprijs. Die had EBN oorspronkelijk gebudgetteerd op 60 dollar per vat. In juli 2008 bedroeg de olieprijs maar liefst 147 dollar per vat, eind 2008 nog slechts rond de 40... Naar verwachting is ook voor 2009 de olieprijs een hoogst onzekere factor. Wat exact de gevolgen van de crisis zullen zijn is nu nog niet te overzien. Hoe zal de crisis – ook op de langere termijn – de vraag naar olie en gas beïnvloeden? Wat zal dat voor de prijs betekenen? De crisis zal de partners van EBN zeker raken. Wat zijn daarvan de gevolgen voor investeringen in exploratie? En wat zal dat voor EBN betekenen? De antwoorden op die vragen liggen in de toekomst besloten. Eén ding is duidelijk: nationaal en internationaal zal voorlopig ‘onzekerheid’ een factor van nóg grotere betekenis zijn.

Gasleveranties

Niet alleen de financiële crisis hield de wereld en Europa in zijn greep. Ook het conflict tussen Rusland en Oekraïne over de levering van gas laaide eind 2008 weer in alle hevigheid op. Verschillende Europese landen kregen te maken met vermindering van de gastoevoer. Gevoegd bij onze afhankelijkheid van olie uit het conflictrijke Midden-Oosten, deed dat in Nederland en Europa de vraag sterker opkomen naar verdere ontwikkeling van eigen energiebronnen en een sterke inkooppositie. Overheden hebben de neiging hun greep op levering van energie weer te verstevigen.

Die internationale ontwikkelingen dragen ertoe bij dat de gasmarkt in Europa voortdurend in beweging en verandering blijft. De Europese Commissie heeft ook in 2008 het beleid voortgezet om belemmeringen voor interstatelijke handel weg te nemen en de ontwikkeling van handelsplaatsen te stimuleren. Het in 2007 aangekondigde pakket van maatregelen op dat gebied – ‘Third Package’ – is in 2008 gelanceerd. Met als doel een ‘ideale, perfect concurrerende interne markt’. Duidelijk is in ieder geval dat de eigen gasproductie in Europa afneemt, terwijl de vraag naar gas – de schoonste fossiele brandstof – wereldwijd blijft toenemen. Dat maakt het belang van LNG en gasopslag steeds groter.

Flexibel en alert

Nederland wil een toonaangevend land blijven op het gebied van gas. Met het nog aanwezige eigen gas, met onze kennis, ervaring, deskundigheid en onze hoogwaardige infrastructurele voorzieningen, hebben we veel kansen. Als wij daadwerkelijk de gasrotonde van Europa willen worden, zullen we flexibel en alert op internationale ontwikkelingen moeten inspelen. Bijvoorbeeld door via de ontwikkeling van gasbergingen bij te dragen aan een actieve handel in gas. Nederland beschikt over veel lege gasvelden die geschikt zijn voor gasopslag. Het is van belang daarin te investeren, Nederland zal immers op termijn steeds afhankelijker worden van gas uit het buitenland. Daarnaast zal GasTerra in de transitie naar een geïntegreerde Europese gasmarkt nog meer een Europese speler worden. GasTerra zal het gas niet alleen in eigen land, maar ook voor een aanzienlijk deel op markten buiten onze landsgrenzen verkopen. Nederland zal alle zeilen – óók de minder conventionele - moeten bijzetten om nu en op langere termijn te kunnen bijdragen aan een zekere, schone en betaalbare energievoorziening in eigen land en in Europa.

Stakeholders van EBN

Spanningsveld

EBN opereert continu op het snijvlak tussen enerzijds commerciële activiteiten, anderzijds maatschappelijke belangen. Het opsporen en winnen van olie en gas is een kostbare aangelegenheid, die echter ook veel oplevert. De commerciële belangen in deze sector zijn groot. Tegelijkertijd heeft het winnen van delfstoffen maatschappelijke effecten. Gas en olie moeten gewonnen worden op een manier die het milieu en de leefomgeving zo weinig mogelijk aantast. Het moet voor oliemaatschappijen aantrekkelijk zijn én blijven om te investeren in opsporing en winning van olie en gas. Daarnaast wil de staat zijn deel van de opbrengsten krijgen. In dat spanningsveld heeft EBN in de loop der jaren een geheel eigen plek ingenomen. Met welke partijen heeft EBN zoal te maken? Hieronder volgt een kort overzicht van enkele belangrijke partners.

Vergunninghouders

De vergunninghouders houden de vergunning tot het mogen verrichten van exploratie- en productiewerkzaamheden. In vrijwel alle gevallen heeft EBN een overeenkomst van samenwerking met deze vergunninghouders. EBN en de vergunninghouder komen ten minste drie maal per jaar bij elkaar om het gezamenlijke beleid rond technische en operationele zaken te bepalen. In het najaar wordt, voor elk samenwerkingsverband afzonderlijk, het werkplan met bijbehorend budget vastgesteld.

NOGEPA

De Nederlandse Olie en Gas Exploratie en Productie Associatie (NOGEPA) is in 1974 opgericht om de belangen te behartigen van alle oliemaatschappijen die in Nederland vergunningen hebben om zowel op land als offshore gas of olie op te sporen of te winnen. *Meer informatie: www.nogepa.nl*

Afnemers

Met haar afnemers van gas, olie en condensaat wil EBN een duurzame, voor beide partijen profijtelijke relatie onderhouden. Dat geldt in het bijzonder voor GasTerra, niet alleen omdat dat de grootste klant van EBN is, maar ook omdat EBN 40% van de aandelen van GasTerra houdt.

Wie is de vergunninghouder?

Een vergunninghouder is een consortium van olie-maatschappijen. Eén van de maatschappijen wordt aangewezen als 'operator'. Dat bedrijf voert voor en namens de vergunninghouder alle operationele activiteiten uit. De operator is ook het belangrijkste aanspreekpunt voor EBN.

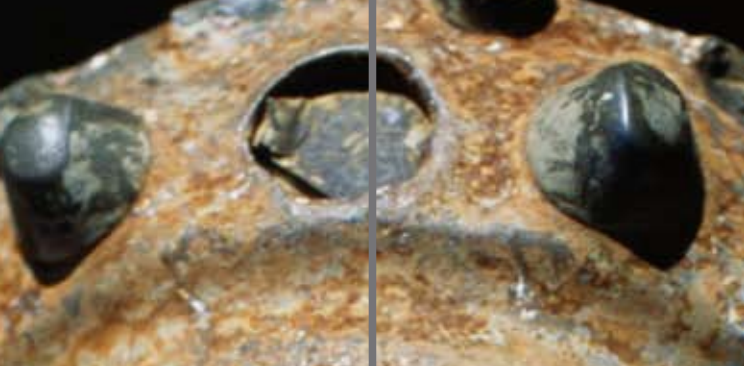
Bij opsporing...

Oliemaatschappijen kunnen niet zomaar in Nederland of op het Nederlandse deel van het continentale plat naar gas of olie gaan zoeken. Zij moeten daarvoor, volgens de Mijnbouwwet, een opsporingsvergunning aanvragen bij het ministerie van Economische Zaken. In de Mijnbouwwet is ook geregeld dat EBN op verzoek van de vergunninghouder deelneemt in opsporingswerkzaamheden offshore.

In dat geval zullen de vergunninghouder en EBN de opsporingswerkzaamheden voor gezamenlijke rekening verrichten. Dit wordt verder geregeld in een Overeenkomst van Samenwerking tussen EBN en de vergunninghouder. De minister van Economische Zaken moet die overeenkomst goedkeuren.

...en bij winning

Als in een opsporingsvergunning bodemschatten (olie of gas) worden aangetoond waarvan het aannemelijk is dat die op een economische manier gewonnen kunnen worden, kan de vergunninghouder bij het ministerie van Economische Zaken een winningvergunning aanvragen. De minister kan volgens de Mijnbouwwet staatsdeelname voorschrijven en vraagt EBN deze taak uit te voeren. Daarnaast kan EBN ook deelnemen in infrastructuur (offshore pijpleidingen) en in andere activiteiten die nodig zijn voor de winning en verkoop van olie en gas.

Ministerie van Economische Zaken (EZ)

Het ministerie van Economische Zaken is als aandeelhouder en beleidsmaker een belangrijke stakeholder voor EBN. Het ministerie is verantwoordelijk voor het beleid, de wetgeving en de vergunningverlening op het gebied van energie. De belangrijkste doelstellingen van het beleid zijn:

- optimale ordening en werking van energiemarkten;
- voorzieningszekerheid op korte en lange termijn;
- verduurzaming van de energiehuishouding.

Specifiek op gasgebied zet het ministerie zich ervoor in dat op lange termijn een maximale hoeveelheid gas wordt geproduceerd, met optimale opbrengsten voor de samenleving. EBN draagt - in lijn met haar missie - bij aan de uitvoering van dit beleid. EZ publiceert jaarlijks een overzicht van de activiteiten op het gebied van opsporing en winning van olie en gas in Nederland. Deze verslagen staan op www.nlog.nl. Meer informatie over EZ is te vinden op www.ez.nl. EZ en EBN overleggen veelvuldig informeel. Daarnaast is er viermaal per jaar een directieoverleg voor beleidsmatige afstemming. Bovendien voeren EZ en EBN ook eenmaal per jaar strategisch overleg.

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

De missie van Staatstoezicht op de Mijnen is het zekerstellen dat de delfstofwinning op een maatschappelijk verantwoorde wijze wordt uitgevoerd. Daartoe houdt SodM als rijksinspectiedienst toezicht op alle activiteiten rond het opsporen en winnen van delfstoffen. Centraal daarbij staan veiligheid, gezondheid, milieu, doelmatige winning en bodembeweging. De delfstoffenwinning in Nederland behoort tot de veiligste ter wereld. Staatstoezicht op de Mijnen levert hieraan een belangrijke bijdrage door te zorgen voor de naleving van wettelijke regels die te maken hebben met het opsporen, winnen, opslaan en transporteren van delfstoffen. SodM valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Economische Zaken.

Meer informatie: www.sodm.nl.

TNO Bouw en Ondergrond

EBN werkt ook regelmatig samen met TNO Bouw en Ondergrond (TNO B&O), en dan vooral met de adviesgroep olie en gas die de minister van Economische Zaken adviseert over geologische aangelegenheden.

Meer informatie: www.tno.nl

Directieverslag

Leuk bedrijf om voor te werken

Interview Mira Kurris

Toen Mira Kurris in november 2007 als HR-manager bij EBN in Utrecht ging werken kwam zij niet bepaald in een gespreid bedje. De losmaking van EBN vanuit DSM betekende dat op HR-gebied veel zaken ontwikkeld of aangepakt moesten worden. Een buitengewoon lastige klus, waar een aantal jaren voor uitgetrokken moet worden. “Gelukkig zijn we in 2008 een heel eind verder gekomen”, zegt Mira Kurris. “Ik begin zelf mijn draai steeds meer te vinden. We hebben inmiddels een eigen ondernemingsraad, er is een HR-beleid, er zijn HR-regelingen opgesteld, we hebben voor het eerst een eigen jaarcyclus gedraaid met functioneringsgesprekken, beoordelingsrondes en opleidingsplannen. Niet alles loopt al vlekkeloos, er zijn zeker nog kinderziektes. Maar dat hoort erbij als je volwassen wilt worden en zo langzamerhand begint EBN steeds meer op orde te raken.”

Vacatures

Aandachtspunten waren bijvoorbeeld de organisatie van de salarisbetalingen en de pensioenoverdracht. “Het opzetten van een eigen salarisadministratie had heel wat voeten in aarde”, legt Mira Kurris uit. “Ook de pensioenoverdracht naar het ABP Pensioenfonds is niet zonder slag of stoot verlopen. Maar daar zijn we nu ver gevorderd.” Een ander aandachtspunt vormen de vele vacatures bij EBN. Mira Kurris: “We zijn er het afgelopen jaar in geslaagd voor een aantal moeilijk vervulbare vacatures goede mensen te vinden. Eind 2008 hadden we zeven vacatures en daar komen er in het nieuwe jaar nog flink wat bij, vooral in verband met de transitie van de financiële administratie van Heerlen naar Utrecht. Daar hebben we nieuwe mensen voor nodig, omdat de huidige medewerkers van die afdeling graag in het zuiden blijven wonen en werken.”

Mannenbolwerk

EBN heeft drie kerncompetenties: leiderschap, resultaatgerichtheid en samenwerken. “Deze competenties spelen een duidelijke rol bij de selectie van nieuwe medewerkers. Maar uiteraard gelden ze ook voor de zittende medewerkers”, aldus Mira. “Bij EBN werken mensen met bijzondere kwaliteiten, talenten en kennis. Om die optimaal te benutten, moeten we nog meer aandacht besteden aan de kerncompetenties. Door bijvoorbeeld meer samen te werken kunnen we nog betere resultaten behalen.” EBN is nog steeds een ‘mannenbolwerk’, zeker op managementniveau. Werkt Mira Kurris eraan meer vrouwen binnen te halen? “Jazeker”, zegt zij. “Ik hoop echt dat we in het nieuwe jaar nog meer vrouwen, ook met een technische achtergrond, kunnen aannemen. EBN is een leuk bedrijf om voor te werken: jong, dynamisch en met zeer veel ontwikkelingsmogelijkheden. Ik zit alleen nog veel te vaak met alleen maar mannen aan tafel! Dat vinden de mannen zelf overigens ook...”

Inleiding

Meer vorm

Het jaar 2006 was het eerste waarin EBN als zelfstandige onderneming, los van DSM, opereerde. Dat maakte de afgelopen jaren voor EBN als organisatie zeer hectisch. Het losmaken van een groot en goed georganiseerd bedrijf had meer voeten in aarde dan van tevoren te bedenken viel. Alles wat tot dan toe organisatorisch 'automatisch' ging, moest opnieuw worden opgezet. In 2008 zijn in dat opzicht belangrijke stappen gezet, met een eigen personeelsafdeling, EBN arbeidsvoorwaarden en een eigen ICT-infrastructuur. Bovendien vond in het verslagjaar de verhuizing plaats van het hoofdkantoor van EBN naar Utrecht.

Meer 'smoel'...

Tegelijkertijd werd duidelijk dat er nog veel moet gebeuren. De EBN-organisatie krijgt vorm, maar moet nu ook meer 'smoel' krijgen. EBN heeft de eigen medewerkers én de stakeholders gevraagd hoe zij tegen EBN aankijken. De uitkomsten van die beide onderzoeken liggen sterk in elkaars verlengde. Medewerkers werken met veel plezier bij EBN, maar zoeken nog naar hun precieze taken, mandaat en toegevoegde waarde. Dat komt overeen met de uitkomsten van het partnerwaarderingsonderzoek. Onze partners waarderen de samenwerking; zij vinden de EBN-medewerkers vriendelijk, toegankelijk en deskundig. Maar er is wel onduidelijkheid rond onze ambities, onze rol en ons mandaat. Onze toegevoegde waarde komt ook naar buiten toe niet altijd helder over het voetlicht en men ervaart onze reactiesnelheid en benadering van problemen nog vaak als 'bureaucratisch'. Die uitkomsten helpen ons op weg naar de organisatie die we, vanuit onze missie, willen en moeten zijn.

Strategie

Uitgangspunten

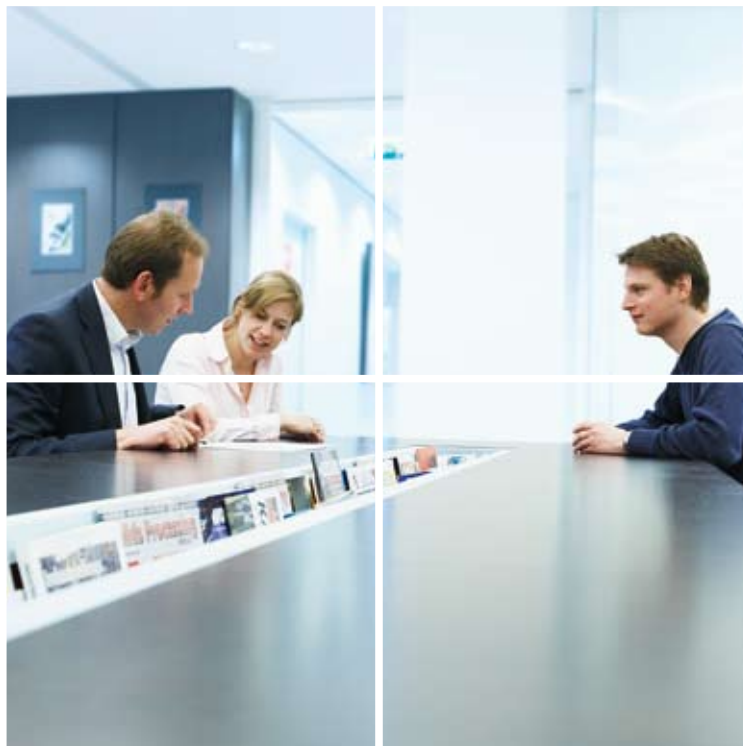
Bij het bepalen van de strategie laat EBN zich leiden door een aantal uitgangspunten:

- we willen de publieke taken zoals die voortvloeien uit onze missie, optimaal uitvoeren;
- we willen zo goed mogelijk bijdragen aan het algemeen belang door ons waar wij kunnen in te zetten voor het dichterbij brengen van de doelstellingen van het nationale energiebeleid;
- we willen beschikken over een organisatie die zo professioneel en deskundig, flexibel en vernieuwend, snel en proactief is dat aan de eerste twee uitgangspunten kan worden voldaan.

In het verlengde van die uitgangspunten wil EBN:

- zorgen dat olie en gas in Nederland waar mogelijk worden geproduceerd;
- helpen om grootschalige CO₂-opslag in Nederland mogelijk te maken;
- de eigen organisatie verder verbeteren.

Op de volgende pagina's lichten we deze strategie verder toe.

Samen met partners

Een groot deel van de olie en het gas onder de Nederlandse bodem is inmiddels opgespoord en in ontwikkeling gebracht. Toch is het nog steeds meer dan de moeite waard te investeren in opsporing en winning in Nederland. Juist het jaar 2008 heeft laten zien hoe belangrijk het is dat wij in Nederland winnen wat er te winnen valt. Wereldwijd lijden economieën onder de gevolgen van de financiële crisis. De energiecrisis tussen Rusland en Oekraïne laat nog weer eens zien hoe gemakkelijk gas inzet kan zijn in geopolitieke conflicten. Meer dan ooit is het van belang dat wij onze gasreserves op peil houden en zo veel mogelijk bijdragen aan voorzieningszekerheid en verminderde afhankelijkheid van andere, soms instabiele landen.

We moeten dan wel snel zijn, nú zijn immers de benodigde infrastructuren en platforms nog beschikbaar. Op termijn zijn die verouderd of moeten ze worden ontmanteld. Daarom richt EBN de schijnwerper vooral op het tijdig exploreren en ontwikkelen van gasvoorkomens in ons land. EBN komt daarbij meer in actie dan voorheen. Van een meer 'volgende' organisatie verandert EBN in een initiatiefnemer, een bedrijf dat gericht activiteiten aanzwengelt. Door inventarisaties te maken, operators actief te interesseren in opsporing en ontwikkeling van kansrijke gasvelden. Hen attent te maken op onconventionele bronnen die mogelijk veel gas bevatten. Door samen met operators te kijken naar ontwikkeling en toepassing van nieuwe technieken en technologieën.

Zo hoopt en verwacht EBN een stimulerende, stuwende rol te kunnen vervullen bij opsporing en winning in Nederland. Een ambitie die voortkomt uit de verplichting om onze publieke taak zo goed mogelijk uit te voeren. Samen met onze partners. Want het doel van EBN is dat marktpartijen opsporing en ontwikkeling van de resterende gasvoorkomens in ons land ter hand nemen. EBN wil daarbij nadrukkelijk zelf geen concurrerende partij zijn. Pas op het moment dat operators géén interesse tonen of niet in actie komen bij projecten die naar ons idee wél kansrijk zijn, neemt EBN eventueel zelf het initiatief. Door bijvoorbeeld een ontwikkelingsplan op te stellen.

Opslag van gas

EBN zet zich, vanuit de missie, in voor 'profijtelijke benutting van de Nederlandse ondergrond'. Door opsporing en winning van gas en olie te bevorderen. Maar ook door te kijken hoe we de mogelijkheden van ons deel van de aardbodem op een andere manier nuttig kunnen gebruiken. Zo wil EBN

duurzaam en veilig bijdragen aan het bereiken van nationale en internationale doelstellingen op het gebied van klimaat en energie. We doen dat bijvoorbeeld door samen met Gasunie een strategie en voorwaarden te formuleren om tijdig te kunnen beschikken over een infrastructuur voor transport en opslag van CO₂. CO₂-opslag kan in de toekomst bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen op het gebied van de reductie van CO₂-uitstoot.

Of grootschalige CO₂-opslag een realistische optie zal zijn moet nog blijken. Daar is veel onderzoek voor nodig. Het lijkt in ieder geval wél een kansrijke optie in de transitie naar een duurzame energiehuishouding. Het is van belang dat Nederland op dat gebied de boot niet mist. Wij hebben veel lege gasvelden, we beschikken over infrastructurele voorzieningen. Kunnen die gemakkelijk geschikt gemaakt worden voor CO₂-opslag? Het is zeer de moeite waard die opties te onderzoeken. EBN werkt daarom, samen met andere partijen, mee aan studies en projecten op dat gebied. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheden om aardgas op te slaan. Ook hier werken onze lege gasvelden, onze infrastructuur en onze kennis van de bodem in ons voordeel. Ook die mogelijkheden moeten we optimaal benutten. Daarom participeert EBN onder meer in het grootschalige project voor gasopslag in het lege Bergermeerveld.

Heldere en resultaatgerichte organisatie

De EBN-organisatie is nog niet klaar om bovenstaande langetermijn-doelstellingen te kunnen bereiken. Stakeholders en medewerkers geven dat zelf ook aan in de onderzoeken die we daarnaar in 2008 hebben gedaan. Daarom werkt EBN hard aan het op een hoger plan tillen van de eigen organisatie. Door mensen en competenties binnen te halen die we nodig hebben om onze missie te kunnen uitvoeren. En door een beter managementsysteem. In 2008 is gewerkt aan vertaling van onze missie in heldere, 'harde' prestatie-indicatoren. Die geven duidelijkheid en houvast aan medewerkers. Zodat zij weten wat van hen wordt gevraagd. En zij gemakkelijker keuzes kunnen maken en prioriteiten kunnen stellen. Zodat gevraagde informatie sneller uit de organisatie komt. Dat is een belangrijk proces dat ook z'n uitwerking naar buiten zal hebben. Wij willen een sterke organisatie zijn, met bevlogen medewerkers die eenduidige keuzes maken en resultaatgericht samenwerken, die transparant is, klantvriendelijk en snelle service levert. We zijn er nog niet op dat gebied. Maar we hebben in 2008 wel een aantal forse stappen gezet op weg naar een professionelere en nog meer klantgerichte organisatie.

Resultaat

EBN heeft in 2008 het hoogste resultaat uit doorlopende activiteiten tot nu toe behaald. Het nettoresultaat wordt voor 100% aan de aandeelhouder uitgekeerd.

Omzet

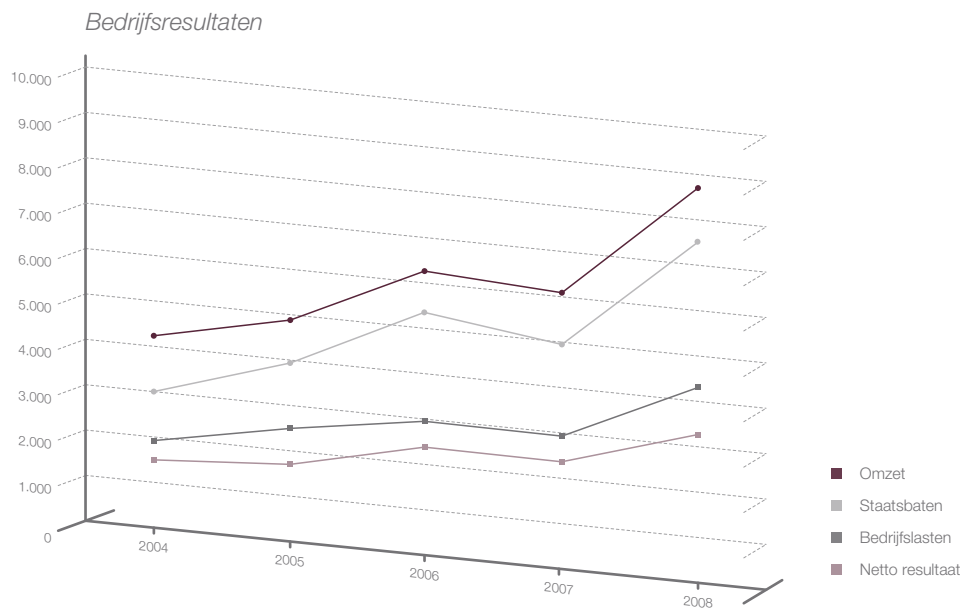
De omzet bedroeg 8.698 miljoen euro ten opzichte van 6.090 miljoen in 2007. Dat is een stijging van 43%, die vooral het gevolg is van de toegenomen gasomzet. De gasprijs lag gemiddeld 30% hoger dan in 2007, terwijl ook 3,3 miljard m³ méér gas werd verkocht (+11%). Het ging daarbij vooral om extra productie uit Groningen. De omzet van olie lag op ongeveer hetzelfde niveau als in 2007; de hogere prijs per barrel en de lagere productie compenseerden elkaar nagenoeg.

Bedrijfslasten

De totale bedrijfslasten zijn gestegen van 2.918 miljoen euro in 2007 naar 4.306 miljoen euro in 2008, een stijging van 1.388 miljoen euro. Voor het overgrote deel zijn dit afdrachten aan de staat.

Resultaat

Het bedrijfsresultaat bedroeg 4.392 miljoen euro. Dit betekent een toename van 1.220 miljoen euro ten opzichte van 2007. Het nettoresultaat in 2008 bedroeg 3.269 miljoen euro, dat is 902 miljoen euro meer dan in 2007.

Opsporing en winning

Inleiding

In Nederland zijn al veel gas- en olievelden gevonden en in productie genomen. De productie uit deze velden zal in de komende tijd afnemen. Voor 2009 is de verwachte kleine velden productie 37,5 miljard m³. Zonder nieuwe ontwikkelingen wordt in 2018 nog maar 2,6 miljard m³ geproduceerd. Dat wil niet zeggen dat er verder niets meer te vinden is in Nederland. Bestaande en nog niet ontwikkelde velden kunnen nog verder worden uitgeput door nieuwe technieken toe te passen.

Daarnaast is er nog een behoorlijk exploratiepotentieel. Naar verwachting is er in totaal nog zo'n 150 miljard m³ te vinden aan conventionele voorraden. Zorg daarbij is of dit potentieel op tijd zal worden aangeboord om nog gebruik te kunnen maken van de bestaande infrastructuur. De nieuwe velden zullen vaak klein zijn en kunnen alleen geproduceerd worden met gebruikmaking van de bestaande platforms en pijpleidingen. De komende jaren zullen steeds meer platforms ontmanteld worden, omdat de aangesloten velden uitgeproduceerd zijn. Er is dus enige haast met het boren van nieuwe prospects. Als het gas niet in de komende 10 tot 20 jaar wordt gevonden en geproduceerd, is de kans groot dat het in de grond blijft. De staat loopt dan een aanzienlijke bijdrage aan de voorzieningszekerheid en de gasbaten mis. EBN schat dat er gemiddeld 10 tot 15 exploratieboringen per jaar nodig zijn om het gas op tijd aan te tonen. In de afgelopen jaren is dit niveau helaas niet gehaald.

Naast het exploratiepotentieel is er nog veel gas in 'tight reservoirs'. Dit gas is al aangetoond in reservoirs met een lage permeabiliteit. Er zijn nieuwe technieken beschikbaar om dit gas commercieel te kunnen produceren, maar deze worden nog in onvoldoende mate in Nederland toegepast.

Aantrekkelijk mijnbouw klimaat

Als het investeringsklimaat in Nederland niet aantrekkelijk is, zullen producenten ons land eerder links laten liggen. Om hen juist nu te interesseren in het ontwikkelen van kleine velden, moeten we er dus voor zorgen dat ons investeringsklimaat gunstig is. Dat kan bijvoorbeeld door - fiscale - maatregelen te introduceren die specifiek zijn gericht op opsporing en winning van marginale velden. Mede op basis van advies van EBN hebben de ministers van Economische Zaken en Financiën in december 2008 een belastingmaatregel aangekondigd gericht op verbetering van het mijnbouw klimaat. Voorwaarde voor de invoering van de maatregel is dat er overeenstemming komt over het convenant tussen overheid en operators over het vrijwillig teruggeven van delen van vergunningen waar de vergunninghouders geen plannen meer voor hebben.

EBN heeft een model ontwikkeld waarmee het financiële effect van de nieuwe belastingmaatregel kan worden berekend. Daaruit blijkt dat van de maatregel zowel een positieve uitwerking voor de vergunninghouders verwacht wordt als voor de staatsbaten. De maatregel is bedoeld om de ontwikkeling van marginale velden te stimuleren. Om die reden zullen er voorwaarden aan de velden worden gesteld. De precieze invulling van de voorwaarden zal in 2009 plaatsvinden. Naar verwachting zal de maatregel begin 2010 van kracht worden.

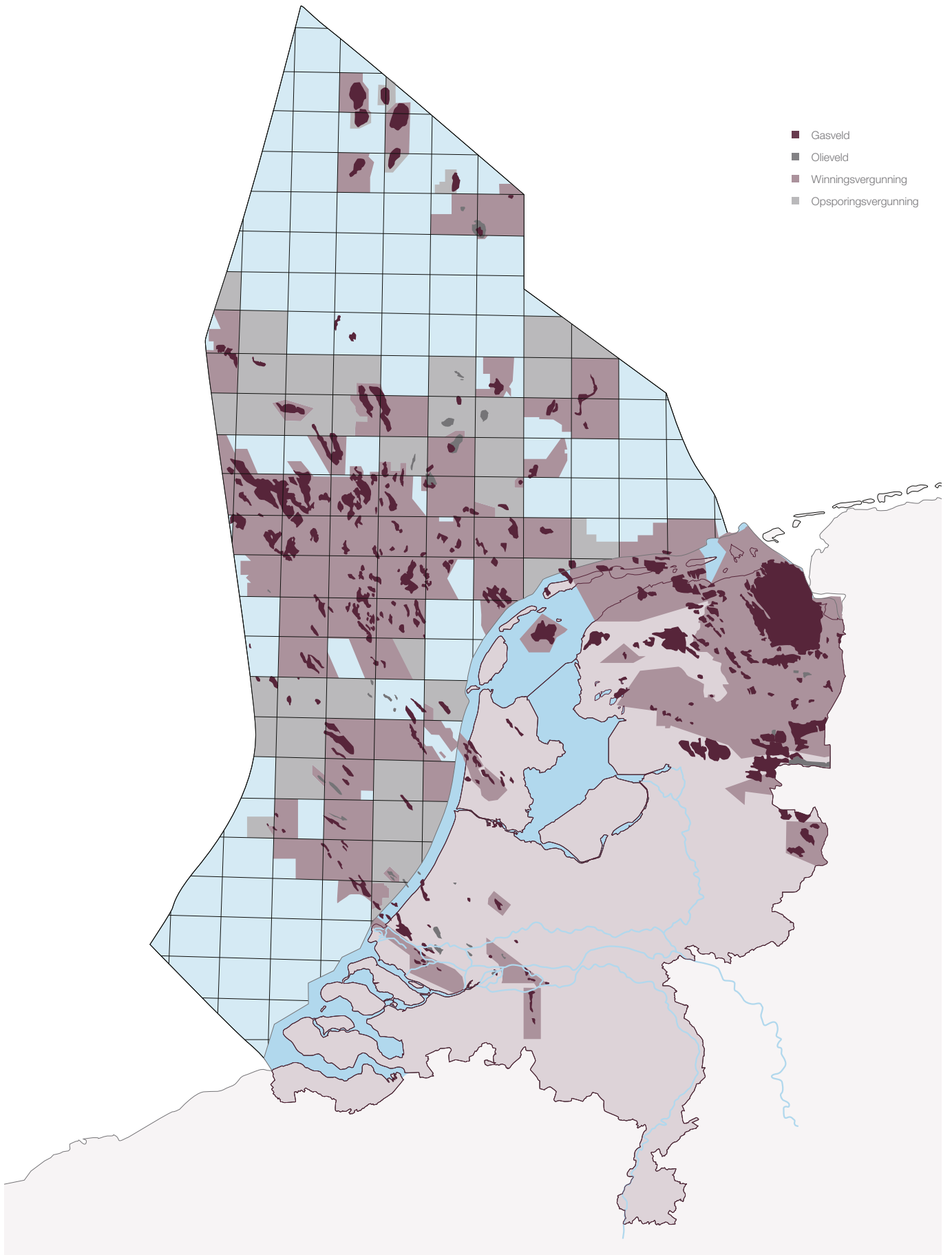
Investerings in 2009 kunnen gebruik maken van de generieke afschrijvingsmaatregel die het kabinet in december heeft afgekondigd. Deze maatregel is genomen om het effect van de kredietcrisis te matigen. De investeringen die in 2009 gedaan worden mogen dan in twee jaar worden afgeschreven. Deze versnelde afschrijving geldt ook voor het staatswinstaandeel.

Deelnemingen

EBN participeerde in 2008 in 121 winningdeelnemingen, waarvan 21 op land en 100 offshore. Daarnaast participeerde EBN in 41 offshore opsporingdeelnemingen voor olie en gas. EBN heeft ook belangen in 5 offshore gasverzamelleidingen en in 3 gasbergingen. Het aantal deelnemingen van EBN is de afgelopen jaren fors gestegen. In 1998 was het aantal EBN deelnemingen 80. Het aantal deelnemingen is dus in tien jaar tijd meer dan verdubbeld.

EBN is verheugd dat er veel opsporingsvergunningen zijn aangevraagd. In 2008 zijn maar liefst 17 vergunningen verleend, terwijl er maar 3 zijn teruggegeven. Tullow heeft met 5 vergunningen de meeste vergunningen aangevraagd gevolgd door Gaz de France met 4.

Voor 2009 verwacht EBN een toename van meer dan 20 vergunningen waardoor het totaal aantal deelnemingen de 200 nadert. Het aantal operators neemt ook verder toe, vooral operators die geen deel uitmaken van wereldwijd opererende bedrijven. Deze kleinere maatschappijen werken doorgaans anders dan de grote oliemaatschappijen. Ook zijn ze technisch en financieel anders georganiseerd. De komst van deze nieuwe spelers hangt samen met de afnemende interesse van de grotere spelers. Die laatste investeren bij voorkeur in omvangrijke projecten met een hoge 'risk en reward' ratio, terwijl het in Nederland de komende jaren vooral nog om marginale velden zal gaan. Op dit moment heeft EBN te maken met 18 operators. Tien jaar geleden waren dat er slechts 8.

Boringen

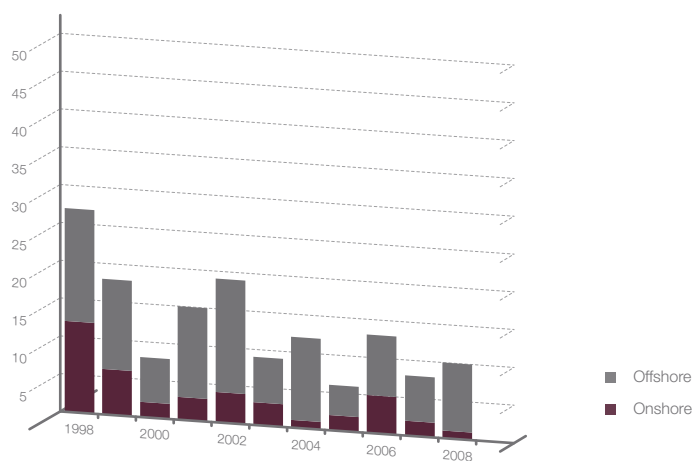
In 2008 zijn in totaal 23 putten afgerond waarin EBN deelnam. Dat zijn 9 exploratieputten, 2 evaluatieputten en 12 productieputten. In 2008 zijn geen putten in gasbergingen geboord. Van het totaal aantal putten zijn er 2 op land geboord en 21 offshore. Het aantal offshore boringen is daarmee 2 minder dan in 2007 en het aantal landboringen is 7 minder dan in 2007.

Opsporing

Een goede maat voor de activiteiten op het gebied van opsporing is het aantal exploratie- en evaluatieboringen dat wordt gezet. Zoals gezegd heeft EBN in 2008 meegedaan met 9 exploratieboringen en 2 evaluatieboringen die in 2008 zijn afgerond.

Van de 9 offshore exploratieboringen is er in 7 gas gevonden. Voor 3 vondsten worden ontwikkelingsplannen gemaakt. Van de andere 4 vondsten is het nog niet zeker of die economisch ontwikkeld kunnen worden. Beide evaluatieboringen hebben gas aangetoond en de reserves van de velden zijn met de boringen beter vastgesteld.

Aantal exploratieboringen in Nederland

Nieuwe 3D-seismiek

Begin jaren '80 is de 3D-seismiek geïntroduceerd in Nederland. Daardoor ontstond een veel beter beeld van de ondergrond. In het begin werden slechts kleine gebieden bedekt met 3D-seismiek. Dat leverde in productievergunningen een soort 'lappendeken' op. Via verbeterde technieken kunnen zulke gebieden nu opnieuw bedekt worden met 3D-seismiek. NAM heeft hiermee de afgelopen jaren veel succes gehad. In 2008 hebben Gaz de France en Wintershall omvangrijke 3D-surveys uitgevoerd over een groot aantal producerende velden. De eerste resultaten hiervan worden in 2009 verwacht.

Carboon als speerpunt

Tullow is een belangrijke speler in de Carboonexploratie in het Engelse deel van het continentaal plat, net over de grens met Nederland. Daar is de exploratie in een veel verder gevorderd stadium dan in Nederland. Vanwege de grote kennis van het Carboon en de vergelijkbare 'plays' in Nederland, heeft Tullow besloten om een positie te verwerven in Nederland. En met succes. Tullow heeft in een korte tijd 6 opsporingsvergunningen aangevraagd en gekregen in de D- en E-blokken. Tullow is ook een van de partijen, naast Total, Petro-Canada, GDF-Suez en EBN die een consortium van TNO, Panterra en Enres opdracht hebben gegeven bestaande en nieuwe kennis van het Carboon in de D- en E-blokken te integreren. Hiermee is het Carboon een van de speerpunten van mogelijke toekomstige exploratie.

'End-of-fieldlife': vaak rekbaar

Het eind van een veldleven kan worden opgerekt door technische ingrepen op de productieputten. Dat vraagt wel om goede kennis van de specifieke velden. Zo kan bijvoorbeeld ongewenst water uit putten worden verwijderd door continue injectie van zeepoplossingen, plunjer pompen of productiepijvernauwingen. NAM heeft hier in 2008 op land goede voortgang mee geboekt en aanzienlijke hoeveelheden reserves aan haar portfolio toegevoegd.

Met in ieder geval 3 succesvolle exploratieboringen en 2 evaluatieboringen is weer aangetoond dat er nog meer dan voldoende exploratiemogelijkheden zijn in Nederland. Hoewel de resultaten van de boringen nog bestudeerd worden, wordt verwacht dat er per exploratieboring ruim 1 miljard m³ aan de reserves is toegevoegd. Dat is in lijn met de afgelopen jaren.

Winning

De gasproductie waaruit EBN opbrengsten kreeg, bedroeg bijna 76 miljard m³ Groningen equivalent (EBN aandeel 30 miljard m³). Daarvan was ruim 41 miljard m³ Groningengas. De winning van gas in 2008 werd op land door 4 operators verzorgd, waarvan NAM het grootste deel (95%) voor zijn rekening nam.

De offshore winning werd door 9 operators gerealiseerd. De 4 grootste (NAM, GDF, Total en Wintershall) hebben ongeveer een even grote bijdrage geleverd. Hun gezamenlijke productie bedroeg 92% van het totaal.

In 2008 zijn 5 nieuwe gasvelden waarin EBN participeert, in productie gegaan.

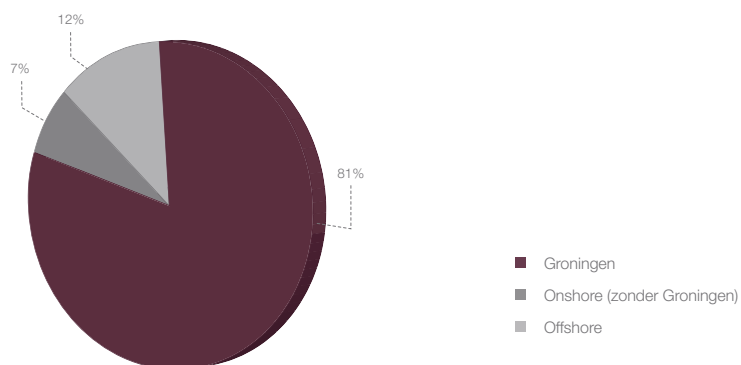
In 2008 zijn verschillende nieuwe winningvergunningen verleend. Ook zijn bestaande vergunningen gesplitst en verleend aan verschillende operators. EBN neemt in de activiteiten van al deze vergunningen deel. Daarnaast heeft EZ op aanvraag van de vergunninghouders ingestemd met deelname van EBN in de activiteiten van de bestaande winningvergunning P9ab.

Reserves

De gasreserves van velden waarin EBN participeert bedragen per 31 december 2008 (op 100% veldbasis) 1.250 miljard m³ Groningen equivalent. EBN's (in)directe aandeel is 507 miljard m³ Groningen equivalent. Dit is een afname met 16 miljard m³ ten opzichte van 1 januari 2008. In 2008 is ongeveer 76 miljard m³ geproduceerd uit velden waarin EBN deelneemt, terwijl ongeveer 60 miljard m³ reserves zijn bijgeboekt. De oliereserves van velden waarin EBN participeert bedragen 25 miljoen m³. Deze zijn circa 1 miljoen m³ toegenomen. EBN volgt in de vaststelling van haar reserves de definities zoals in 2007 door SPE, WPC, AAPG en SPEE vastgelegd in het Petroleum Resources Management System.

De verdeling van de gasreserves is als volgt:

Reserves verdeling EBN deelnames

Ontmanteling

De verwachting was dat in 2008 een paar velden zouden worden ingesloten. Door de hoge olie- en gasprijzen kon de productie van bijna lege velden in 2008 economisch worden voortgezet en werden dus geen velden ingesloten. Ook was het hierdoor niet nodig om in 2008 platforms te ontmantelen.

Gasgebouw

Belangrijke pijlers

EBN heeft een belang van 40% in de Maatschap Groningen, die met de NAM als operator verantwoordelijk is voor de productie van aardgas uit het Groningenveld en twee ondergrondse opslagen. Daarnaast neemt EBN ook voor 40% deel in GasTerra, het bedrijf dat het meeste Nederlandse gas verkoopt. De Maatschap Groningen en GasTerra worden samen ook wel het Gasgebouw genoemd.

Om zo lang mogelijk gebruik te kunnen maken van de balansfunctie van het Groningenveld, heeft de minister van Economische Zaken aangegeven hoeveel gas per jaar maximaal uit dat veld mag worden geproduceerd. Tot en met 2015 ligt dit plafond op gemiddeld 42,5 miljard m³ per jaar. In 2008 is ruim 41 miljard m³ gas uit het Groningenveld geproduceerd.

Gasgebouw in 2008

De ontwikkeling van de Noordwest Europese gasmarkt heeft ook in 2008 een hoge vlucht genomen. In Nederland is de TTF (de spotmarkt voor gas) opnieuw fors gegroeid en ook in Duitsland (de belangrijkste exportmarkt voor Nederlands gas) zien we steeds meer spothandel. GasTerra heeft ingespeeld op deze ontwikkelingen met de introductie van nieuwe producten en aangepaste prijsconcepten. Zo heeft men in 2008 aanzienlijke volumes op de spotmarkt kunnen verkopen. Daarmee kon het verlies aan marktaandeel in Nederland waar het directe verkopen betreft, voor een groot deel worden gecompenseerd¹.

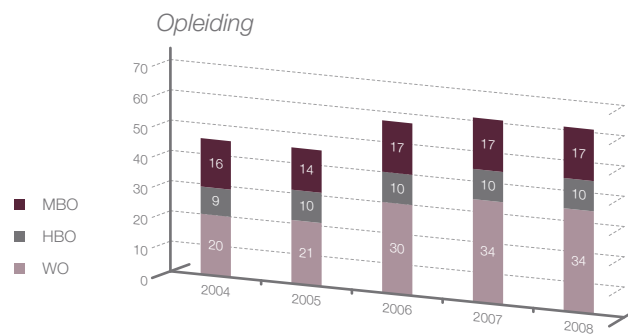
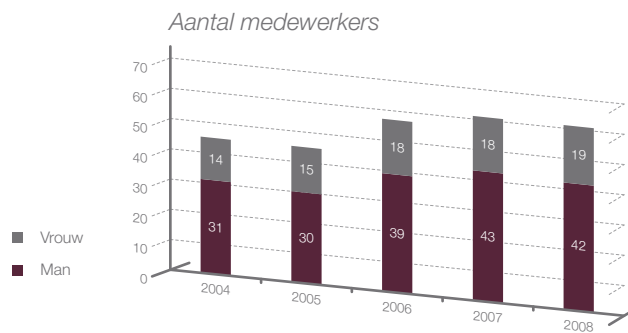
Die ontwikkeling maakt extra investeringen in flexibiliteit nodig, bovenop de investeringen die nodig zijn om de teruglopende capaciteit van het Groningenveld te compenseren. Met het oog hierop is in 2008 opnieuw een aantal projecten gestart om de flexibiliteit van het Groningenveld en de bestaande ondergrondse opslagen op voldoende niveau te houden of, waar nodig, te brengen.

¹ Voor meer informatie verwijzen wij naar het jaarverslag van GasTerra (www.gasterra.nl)

De mensen van EBN

Inleiding

EBN is tegelijkertijd een organisatie met een geschiedenis én een bedrijf in opbouw. Wie 'uit het niets' een nieuw bedrijf start, moet met alles bij nul beginnen. Dat is een hele klus. Maar de klus is wellicht nóg forser wanneer je uit een grote organisatie komt, waarin alles altijd 'automatisch' ging. EBN moet de eigen organisatie deels opnieuw opzetten en heeft tegelijkertijd te maken met het voortbouwen op of afronden van zaken uit het verleden. Aan het eind van het verslagjaar kunnen we constateren dat EBN steeds steviger in de eigen schoenen komt te staan. Stap voor stap krijgt de organisatie vorm en komen de basisvoorzieningen op orde.

In memoriam Hans de Kort

Op maandag 29 december 2008 overleed op 57-jarige leeftijd EBN-medewerker Hans de Kort. Een aantal maanden daarvoor was hij nog vol goede moed om zijn ziekte, die in de zomer van 2007 werd geconstateerd, te overwinnen. Het mocht helaas niet zo zijn. Hans begon in 1981 als medewerker bij DSM, waar hij in verschillende functies heeft gewerkt. In 2004 stapte hij over naar EBN. Met zijn gedetailleerde kennis van operationele kosten zag hij altijd mogelijkheden om die kosten verder terug te dringen. Hij vond het belangrijk dat onze partners daar scherp op letten. Daarbij schroomde hij niet het hen af en toe behoorlijk lastig te maken... In 2006 vierden we met Hans en zijn gezin zijn 25-jarig jubileum in Heerlen. EBN verloor een gewaardeerde medewerker, maar vooral ook een vriend en een bijzonder mens, die graag de zonnige kant van het leven benadrukte. Zo zal hij in onze herinnering blijven voortleven.

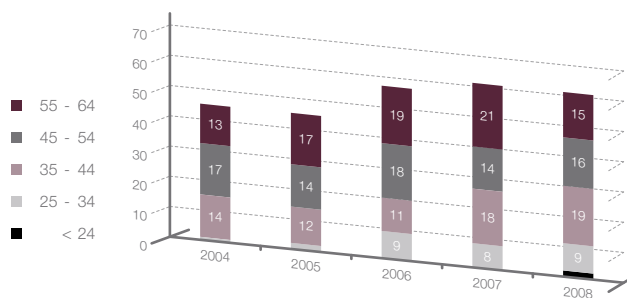

Personeel

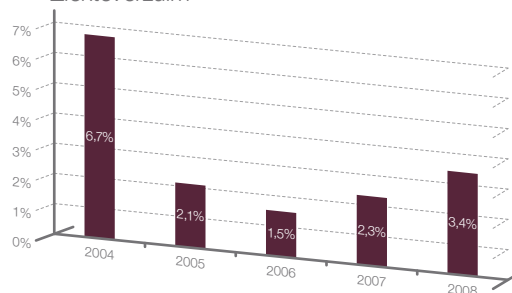
Eind 2008 werkten bij EBN 41 mensen met een EBN-contract en 20 met een DSM-contract. De gemiddelde leeftijd was in 2008 45,6 jaar. Dat is anderhalf jaar jonger dan in 2007 (47). Het ziekteverzuim was met 3,4% in 2008 hoger dan in voorgaande jaren. Dat had vooral te maken met twee langdurig zieke medewerkers. Eén van hen, Hans de Kort, overleed helaas in december 2008.

Meer dan de helft van de medewerkers bij EBN heeft een academische opleiding. De overigen een MBO/HBO-opleiding. Er werken bij EBN op dit moment 19 vrouwen. We blijven ons ervoor inzetten om meer vrouwen in dienst te nemen. Wat betreft de leeftijdsopbouw van de medewerkers van EBN valt op dat 16 mensen 55 jaar of ouder zijn. EBN streeft er naar bij het vervullen van vacatures meer balans in de leeftijdsopbouw te krijgen.

Leeftijdsopbouw

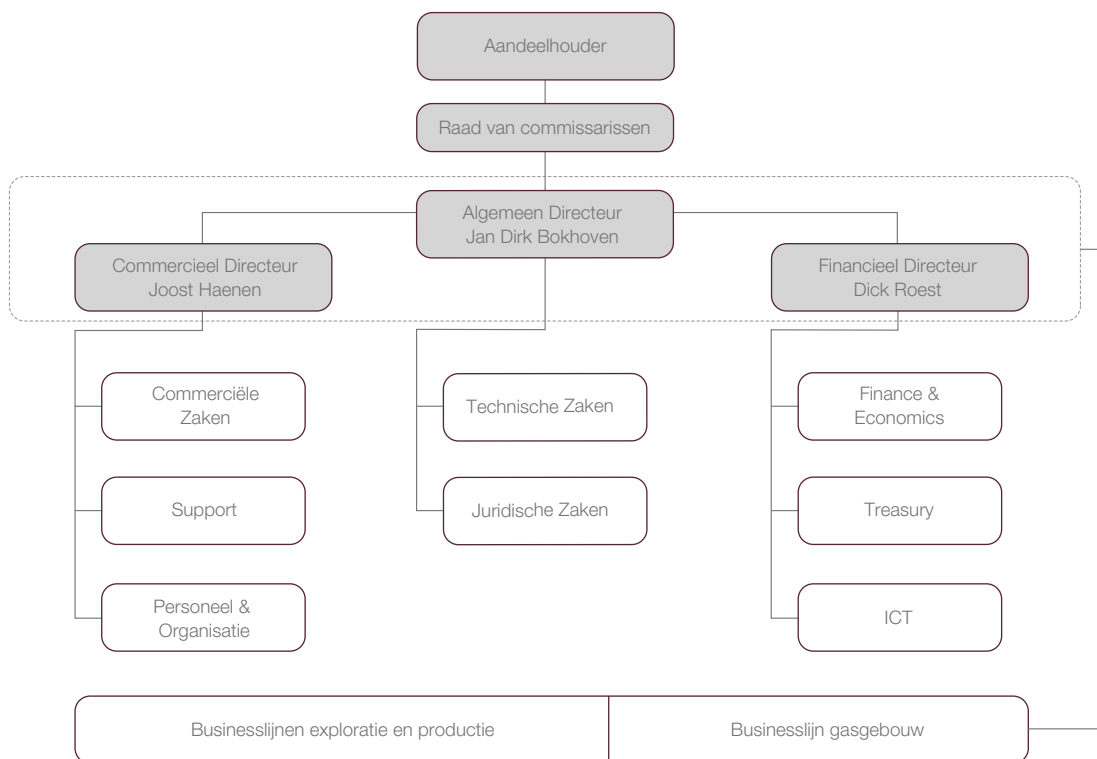

Ziekteverzuim

Organogram

EBN kent een matrixorganisatie. De kennis en ervaring op verschillende terreinen is ondergebracht in een aantal functionele afdelingen. De deelnemingen van EBN zijn ondergebracht in businesslijnen. De businesslijnmanagers beheren de deelnemingen en rapporteren aan de directie. Zij betrekken de benodigde inhoudelijke expertise uit de verschillende afdelingen. Zo formeren zij een team van medewerkers met diverse achtergronden en kennis. Die zorgen samen voor de noodzakelijke functionele inbreng.

Vacatures

Om de transitie van Heerlen naar Utrecht succesvol te realiseren hebben we veel nieuwe mensen nodig. Werving & Selectie is dan ook voortdurend aan de orde. Er waren 17 vacatures in 2008, waarvan een aantal moeilijk vervulbare met succes kon worden vervuld. De arbeidsmarkt voor hooggekwalificeerd technisch geschoold personeel is krap en zal dat naar alle waarschijnlijkheid de komende jaren ook blijven. Toch bleek het in 2008 mogelijk in de meeste gevallen de juiste mensen voor de juiste plek te vinden, waarbij ook een aantal vrouwen kon worden aangenomen.

Opleidingen

In een krappe, vergrijzende arbeidsmarkt met een grote arbeidsuitstroom is kennisbehoud voor elk bedrijf essentieel. Nadruk bij EBN lag het afgelopen jaar op het opleiden van nieuwe medewerkers en het overdragen van aanwezige kennis van uittredende medewerkers aan deze groep. Een onderdeel van het opleidingsproces van nieuwe medewerkers is het introductieprogramma waarin onder andere aandacht wordt besteed aan de gedragscode, mededingingsregels, publieke en juridische omgeving en het werkveld van EBN.

EBN Jaarcyclus

In 2008 heeft EBN voor het eerst vanuit de zelfstandige situatie een volledige HR-jaarcyclus gedraaid met functioneringsgesprekken, beoordelingen, ontwikkelingsplannen van medewerkers en de vaststelling van bonussen op basis van het functioneren en het behalen van targets.

Twee locaties

Ook in 2008 werkte EBN vanuit twee locaties, in Utrecht en Heerlen. Heerlen is de plek van waaruit EBN van oudsher opereerde, als onderdeel van DSM. Na eerst in een tijdelijke locatie in Utrecht gehuisvest te zijn konden de EBN medewerkers begin 2008 werken vanuit een nieuw kantoor in Hoog Catharijne.

In 2006 is het besluit genomen op termijn weg te gaan uit Heerlen en alle activiteiten in Utrecht te concentreren. Achterliggende gedachte daarbij is dat de centrale ligging van Utrecht voor EBN voordelen biedt in de afstand tot onze relaties en de positie op de arbeidsmarkt. Het besluit om uit Heerlen te vertrekken is ingrijpend voor de organisatie en voor veel medewerkers. Eind 2010 sluit de locatie in Heerlen. Een deel van de mensen die in Heerlen werken, zal met pensioen gaan. Een ander deel komt naar Utrecht. Een laatste groep mensen blijft in Limburg. Met hen wordt gezocht naar ander werk, ofwel bij DSM of daarbuiten. EBN hecht er in het belang van de organisatie en de medewerkers aan de verplaatsing van het bedrijf met zorg en aandacht uit te voeren.

Ondernemingsraad

Op 1 januari 2008 ging de uit 5 leden bestaande ondernemingsraad (OR) van EBN officieel van start. Het eerste jaar zijn structuur en werkwijze van het overleg met de bestuurder vormgegeven. Het overleg heeft zich in 2008 vooral gericht op de totstandkoming van HR-beleid en -regelingen en op de transitie van Heerlen naar Utrecht. In het verslagjaar vergaderde de OR zes maal in goede sfeer met de bestuurder. Drie maal was dat in aanwezigheid van een van de commissarissen.

Pensioen en salaris

In 2008 moest veel energie gestoken worden in het opzetten van een eigen pensioenvoorziening, de overdracht van de pensioenen en het omzetten van de salarisadministratie van DSM naar EBN. De pensioenen zijn ondergebracht bij het ABP pensioenfonds, de salarisadministratie is uitbesteed aan Randstad. De individuele waardeoverdrachten zijn conform de pensioenwet opgeschort, vanwege het feit dat beide betrokken pensioenfondsen een dekkingsgraad hebben van minder dan 100%.

Hoe tevreden bent u...

EBN wil graag weten hoe medewerkers en externe contacten tegen de organisatie aankijken. Daarom zijn in 2008 een medewerkerperceptieonderzoek en een partnerwaarderingsonderzoek uitgevoerd. Opmerkelijk was – of misschien is dat juist wel niet opmerkelijk... - dat de uitkomsten van de twee onderzoeken veel op elkaar leken. Onze partners vinden het werken met EBN-medewerkers prettig. Omdat het aardige, toegankelijke en deskundige mensen zijn. Tegelijkertijd ervaren stakeholders onduidelijkheid over het mandaat en de ambities van EBN en vindt men ons nog te weinig proactief en oplossingsgericht. De toegevoegde waarde van EBN kan worden vergroot. Dat komt overeen met de bevindingen van onze eigen medewerkers. Over het algemeen werken zij met plezier bij EBN. Het werk is inhoudelijk interessant en uitdagend en er is een grote collegialiteit. Maar ook medewerkers zijn soms nog op zoek naar de precieze grenzen van hun mandaat en naar mogelijkheden om de toegevoegde waarde van EBN verder te vergroten.

Risicobeheersing en intern toezicht

Grote verantwoordelijkheid

EBN voert ten behoeve van de staat het beheer over zo'n 170 deelnemingen met een totale omzet van 8,7 miljard euro in 2008. Met de relatief beperkte groep medewerkers werd daarmee in dit jaar een bijdrage aan de staatsbaten gerealiseerd van 7,5 miljard euro. EBN is zich zeer bewust van de daarmee samenhangende grote verantwoordelijkheid en de maatschappelijke betekenis ervan. Daarom worden in de uitvoering van de operaties en het financieel beheer strikte normen gehanteerd. De directie is verantwoordelijk voor dit beheer en voor de effectiviteit en efficiency van de organisatie.

Risicomanagement

De verzelfstandiging van EBN en de verdere inrichting van de matrixorganisatie hebben – uiteraard – ook grote gevolgen gehad voor het risicobeheersing- en controlesysteem. Voorafgaande aan de verzelfstandiging heeft EBN een analyse uitgevoerd naar daarmee eventueel gepaard gaande bedrijfsrisico's. Conclusie in die analyse was onder andere dat in het licht van de verzelfstandiging extra aandacht zou moeten worden besteed aan:

- het beheer van de deelnemingen;
- kwetsbaarheid rond behoud van kennis en ervaring in een relatief kleine en sterk verouderende organisatie;
- organisatie en beheer van informatiesystemen.

EBN is actief aan de slag gegaan met die aanbevelingen. Voortbouwend op de activiteiten in 2007 is daaraan in 2008 verder invulling gegeven.

EBN streeft naar gestructureerde inbedding van risicomanagement in de uitvoering van haar activiteiten. Daarbij hebben wij het COSO-model gekozen als leidraad voor de aanpak in de organisatie. In 2008 is op diverse niveaus veel aandacht besteed aan het vergroten van het bewustzijn rond risicomanagement en aan het meer systematisch identificeren van en omgaan met risico's in de normale werkzaamheden. Na de aanscherping van de missie is in 2008 gestart met een programma om de operationele doelstellingen concreet te maken en ons meer te gaan richten op zaken waar we echt waarde kunnen toevoegen. Om te zorgen dat de organisatie effectiever en efficiënter opereert introduceren we prestatiemeting, verduidelijken we de functievereisten en komt er een programma voor een gerichte ontwikkeling van de medewerkers.

Verbetering beheer deelnemingen

Gelet op het grote aantal deelnemingen en de belangen die daarmee gemoeid zijn, is het aanbrengen van focus en het identificeren van risico's in het beheren van de samenwerkingsverbanden voor EBN heel belangrijk. In 2008 hebben we de interne organisatie daar verder op ingericht, met veel aandacht voor intensievere samenwerking tussen businesslijnen en functionele disciplines. Om het financiële beheer van het steeds toenemende aantal deelnemingen verder te versterken is EBN ook gestart met het optimaliseren van de accounting procedures met operators. Doel daarbij is onder andere vereenvoudiging en uniformering van de procedures, verkrijging van de benodigde informatie en daarmee het bevorderen van het proactief uitvoeren van onze rol in de deelnemingen. Verder is de aansturing van de accountantscontroles bij de deelnemingen aangescherpt, vooral op basis van de risico's zoals men die vanuit de businesslijnen onderscheidt.

Kennisbehoud en -overdracht

In aansluiting op de verzelfstandiging van EBN is gestart met het vastleggen en verbeteren van de werkprocessen en het analyseren van de informatiestromen binnen het bedrijf. Met als doel meer efficiëntie, transparantie en traceerbaarheid. In 2008 zijn deze activiteiten voortgezet en is ook de interne regelgeving geactualiseerd en beter gedocumenteerd. De structuur en het beheer van het Integraal Management Systeem (IMS), waarin de interne organisatie, de beleidsdocumenten en de regelgeving zijn vastgelegd, heeft verder vorm gekregen.

Informatievoorziening

In 2007 is een eigen ICT-infrastructuur met bijbehorende beveiliging opgezet. Het systeem ging begin 2008 van start en functioneert sindsdien naar behoren. In 2008 is een nieuw systeem voor opslag en raadpleging van gegevens, contracten en correspondentie in bedrijf genomen. Dit is er vooral op gericht informatie binnen de organisatie beter toegankelijk te maken en efficiency te vergroten. Daarnaast is een start gemaakt met de vervanging van de softwareapplicatie voor de rapportages over productie en reserves.

Beheersing van operationele risico's

Risicobeheersing bij de uitvoering van operationele activiteiten van EBN vindt vooral plaats door vastlegging en handhaving van gestandaardiseerde bedrijfsprocessen. In 2008 zijn daartoe twee interne audits van bedrijfsprocessen uitgevoerd, waarbij de aandacht vooral gericht was op de toepassing in de praktijk en het toetsen van de efficiency van het proces. Daarnaast wilden we hiermee de eigen medewerkers trainen in het omgaan met en het deelnemen aan activiteiten op het gebied van auditing. Dit jaar is ook een audit uitgevoerd rond informatiebeveiliging.

Getrouw beeld

De directie stelt vast dat het interne systeem voor controle van de financiële rapportage redelijke zekerheid verschaft dat de financiële rapportage volledig is en geen materiële onjuistheden bevat, en zij stelt vast dat het interne controle systeem in 2008 adequaat heeft gefunctioneerd. Werking en toepassing van dit systeem behoeft continue aandacht voor een optimale werking.

De jaarrekening geeft een getrouw beeld van de financiële toestand van de onderneming en de resultaten van haar bedrijfsactiviteiten en bevat de vereiste gegevens. Hierbij moet worden opgemerkt dat het bovenstaande niet impliceert dat deze systemen en procedures een absolute waarborg zijn voor het behalen van de strategische en operationele doelstellingen, of dat zij alle onjuiste weergaven, onnauwkeurigheden, fouten, gevallen van fraude of handelingen in strijd met wet- en regelgeving geheel kunnen voorkomen.

Gezien het bovenstaande is de directie van mening te voldoen aan de best practice bepaling II.1.4 van de Nederlandse Corporate Governance Code van december 2003 (rekening houdend met de aanbeveling voor de toepassing daarvan die de Monitoring Commissie Corporate Governance heeft gedaan).

Toekomstverwachting

Voordat het einde van de olie- en gaswinning in Nederland te dichtbij komt, zal EBN samen met de industrie grenzen moeten verleggen. Het potentieel dat in Nederland nog aanwezig is zal ten volle moeten worden benut. We zullen daarom de komende jaren vooral bestaande en nieuwe technieken creatief moeten toepassen, anders moeten kijken naar de mogelijkheden die de ondergrond biedt en kosten waar mogelijk moeten verlagen of onder controle houden.

Voor de middellange en langere termijn heeft EBN de volgende belangrijke lijnen uitgezet:

- EBN zal actief moeten opereren om olie- en gasmaatschappijen blijvend te interesseren in opsporing en winning in Nederland.
- De EBN-organisatie is aan het veranderen om die rol de komende jaren met verve te kunnen vervullen en daarnaast het beheer van de talloze deelnemingen professioneel en adequaat te kunnen voeren.
- EBN manifesteert zich meer en meer als een aantrekkelijke werkgever waar mensen de uitdaging vinden die ze zoeken.

We gaan ons dus ook het komende jaar weer inzetten voor maximale productie van gas en olie in Nederland. En tegelijkertijd voor een optimale opbrengst daarvan. Het komende jaar zal, gegeven de recente scherpe prijsdalingen van olie en olieproducten, alsook vanwege de economische recessie, een duidelijke teruggang van de financiële resultaten laten zien ten opzichte van 2008. Naar de huidige verwachting zullen de uitkomsten in dezelfde orde van grootte kunnen uitkomen als in 2007. Desalniettemin lopen er op dit moment veel projecten en verwachten wij voor 2009 het hoogste investeringsniveau sinds jaren.

We blijven ook investeren in onze organisatie. We gaan in 2009 volop aan de slag om een financiële administratie- en treasury-afdeling op te zetten in Utrecht. Daarnaast starten we met het op een zorgvuldige manier afronden van het werk in Heerlen. Waarbij de zorg voor de medewerkers die wél en die niet meegaan naar Utrecht een belangrijke plaats inneemt.

We zullen ook verdergaan op de ingeslagen weg om actief mensen voor ons te winnen op de arbeidsmarkt. We presenteren EBN bij universiteiten en op beurzen. Om te laten zien dat we er graag nieuwe mensen bij krijgen die vanuit hun professionaliteit bij EBN willen meewerken aan verantwoorde productie van onze bodemschatten en aan verdere verduurzaming van onze energiehuishouding.

Tenslotte: de komende tien tot vijftien jaar is grote activiteit geboden in opsporing en winning van olie en gas in Nederland. Wij hopen die 'sense of urgency' zo goed mogelijk over het voetlicht te kunnen brengen.

Getekend te Utrecht, 31 maart 2009

Directie

J.D. Bokhoven

Voorzitter

J.W.P.M. Haenen

Commercieel Directeur

D.G. Roest

Financieel Directeur

CO₂-opslag: kans voor Nederland

Interview Marten Slagter

Reductie van CO₂-uitstoot is een belangrijke pijler onder nationale en internationale klimaatdoelstellingen. Het afvangen, transporteren en opslaan van CO₂ zou daar flink aan kunnen bijdragen. Lege gasvelden bieden ruimte om die CO₂ in op te slaan. Daar krijgt Nederland er steeds meer van. Daarom wordt op het moment in ons land druk gestudeerd om te kijken welke rol we kunnen spelen op dit gebied. Ook bij EBN was CO₂-opslag een 'hot item' in 2008. Tot groot plezier van business advisor Marten Slagter. Tot begin 2008 was hij bij PriceWaterhouseCoopers als adviseur nauw betrokken bij onder andere Europese discussies rond Carbon Capture and Storage (CCS). Nu kan hij de daarbij opgedane expertise inzetten via EBN. "CO₂-opslag biedt Nederland aanzienlijke kansen", zegt hij.

Opslagstrategie

Nederland heeft met z'n lege gasvelden en de aanwezige infrastructuur immers een goede uitgangspositie. Wat gebeurt er op dit moment? "Er zijn verschillende initiatieven", aldus Marten Slagter. "Bijvoorbeeld het Rotterdam Climate Initiative en CCS Noord Nederland. Een nationale Taskforce CCS komt voorjaar 2009 met een advies. Daarnaast zijn er initiatieven van NOGEPa en ook van EBN. Zo hebben wij in 2008 door TNO een studie laten uitvoeren en kijken we met Gasunie naar infrastructurele mogelijkheden." Het is nu zaak alle plannen naast elkaar te leggen en een gezamenlijke opslagstrategie te bepalen, vindt Marten. "EBN wil graag, in lijn met onze missie, in de toekomst een actieve rol spelen bij opslag van CO₂. Maar hoe we die rol invullen hangt af van de inrichting van het proces. Er zal met de betrokken partijen een opslagplan voor Nederland moeten worden opgesteld, op basis waarvan je planningen kunt maken en taken kunt verdelen."

Transitieoplossing

Is afvang en opslag van CO₂ dé oplossing van ons klimaatprobleem? Marten Slagter: "De echte oplossing is natuurlijk een volledig duurzame energiehuishouding. Maar dat is een zaak van zeer lange adem. Gedurende de transitie daar naartoe kan CO₂-afvang en -opslag inderdaad een belangrijke oplossing zijn om fossiele brandstoffen schoner te gebruiken." Wat kan CO₂-opslag nog in de weg staan? "Er is nog veel onduidelijk", zegt Slagter. "Of CO₂-opslag rendabel is hangt bijvoorbeeld af van de afspraken voor de derde fase van het Europese Emissie Handelssysteem (ETS-3) en afspraken over het vervolg op het huidige Kyoto-verdrag die in 2009 in Kopenhagen worden gemaakt." Toch ziet Marten Slagter de toekomst voor CO₂-opslag zonnig in: "Het duurt nog zeker 15 tot 20 jaar voor grootschalige opslag toegepast wordt. We hebben nú, met onze unieke uitgangspositie, de kans in Nederland een kenniscluster rond dit onderwerp op te bouwen. EBN wil graag grenzen verleggen en zich daar actief voor inzetten!"

Inleiding

EBN wil een open en transparante organisatie zijn, die op een maatschappelijk verantwoorde manier onderneemt. In 2008 is besloten dat EBN een 'maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)-agenda' gaat opstellen. Doel daarvan is te kijken hoe EBN er op dit moment voor staat op het gebied van MVO en via welke stappen MVO gestructureerd onderdeel kan worden van de bedrijfsvoering. Om verwachtingen en belangen rond MVO duidelijk in beeld te krijgen, stelt EBN de agenda op in nauw overleg met medewerkers en stakeholders. De uitkomst hiervan laat de huidige situatie zien en geeft ook aan waar meer aandacht aan gegeven moet worden. EBN wil MVO actief in de organisatie onder de aandacht brengen. Dat leidt tot een groter bewustzijn en betere mogelijkheden om focus aan te brengen op het gebied van 'people, planet en profit' en daar een goede balans tussen te vinden. Volgens planning zal de MVO-agenda in de eerste helft van 2009 worden opgesteld.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

People

EBN werkt aan een veilig, sociaal en stimulerend werkklimaat voor de eigen medewerkers. 'Veilig' ook in de letterlijke zin van het woord, door middel van bijvoorbeeld VGM- en arbo-inspecties. Op beide kantoren worden regelmatig veiligheidsinspecties gehouden en ontruimingsoefeningen gedaan. In het verslagjaar hebben zich geen ongevallen met verzuim voorgedaan bij het eigen personeel of ingehuurd krachten. Er waren ook geen andere incidenten. In 2008 is gewerkt aan een gezonde en gecontroleerde groei van EBN. Het kantoor in Utrecht is hoofdkantoor geworden. De medewerkers van de beide kantoren zijn regelmatig op de andere locatie te vinden, om de goede samenwerking overeind te kunnen houden.

Een 'veilig, sociaal en stimulerend' werkklimaat maak je samen. Daarom hebben wij in 2008 een uitgebreid medewerkerperceptieonderzoek gehouden én onze partners gevraagd wat zij vinden van de manier waarop EBN werkt. Meer daarover staat elders in dit jaarverslag.

Planet

EBN is een staatsdeelneming met een publieke taak. In die zin zit het maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) per definitie 'ingebakken' in de organisatie. Goed beheer en verantwoorde productie van onze bodemschatten is van grote maatschappelijke waarde. Door het kleinveldenbeleid dat EBN actief stimuleert, worden zoveel mogelijk reserves in Nederland gewonnen. De baten daarvan komen onze samenleving ten goede. EBN stimuleert een duurzaam mijnbouwbeleid onder andere door operators waar mogelijk van technische kennis te voorzien en bij regelgevende instanties aandacht te vragen voor vermindering van regeldruk of het bevorderen van fiscale voordelen.

Aardgas is de schoonste fossiele brandstof, die op weg naar een duurzame energiehuishouding nog lang van grote betekenis zal zijn. Naar de aard van het werk is EBN dus voortdurend bezig met de effecten van het eigen functioneren voor mens en milieu. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het gebruik van videoconferencing bij vergaderingen tussen beide vestigingen. Ook reizen EBN'ers voornamelijk met het openbaar vervoer.

EBN breidt de eigen activiteiten gestaag uit om meer bij te dragen aan bijvoorbeeld het verminderen van CO₂-uitstoot, het garanderen van voorzieningszekerheid op de langere termijn en aan het inzetten van kennis van de ondergrond voor verduurzaming van energie. Zo participeert EBN in projecten gericht op hergebruik van lege gasvelden voor opslag van aardgas of CO₂. Op dit moment heeft het Groningenveld een balansfunctie in het opvangen van pieken in de gevraagde capaciteit. Over een tiental jaren is dat technisch niet meer mogelijk en moet de voorzieningszekerheid op een andere manier worden gegarandeerd. EBN gaat hier actief mee om en neemt deel in piekgasinstallaties en strategische bergingen. We dragen zo ook bij aan de totstandkoming van de gasrotonde, waarmee Nederland op langere termijn op een duurzame manier wil blijven bijdragen aan voorzieningszekerheid in eigen land en in Europa.

Daarnaast stimuleert EBN hergebruik van platforms, die niet meer in gebruik zijn, in andere ontwikkelingen. Ook sponsort EBN het Delft Aardwarmte Project van de TU Delft, vooral met de bedoeling om de studenten meer kennis te laten opbouwen rond dit onderwerp.

Profit

De staat ontvangt een belangrijk deel van de aardgasbaten via EBN. Conform de afspraken die daarover zijn gemaakt houdt EBN geen financiële reserves. Het netto resultaat wordt volledig uitgekeerd aan de staat. De staat wendt een gedeelte daarvan aan voor het Fonds Economische Structuurversterking. Via dat fonds kunnen projecten worden gefinancierd die bijdragen aan versterking van de (kennis)infrastructuur in Nederland.

Kortom: EBN is in het dagelijks werk voortdurend bezig met het zoeken naar de balans tussen 'people, planet en profit'. Naarmate de eigen organisatie meer vorm krijgt wil EBN aspecten van MVO meer en meer gestructureerd een plek gaan geven in het beleid. In 2008 zijn daartoe voorbereidingen getroffen.

Veiligheid, gezondheid en milieu...

... staan bij EBN hoog in het vaandel. EBN voert zelf geen operationele activiteiten uit, maar participeert wel in veel samenwerkingsverbanden waarin operators op een gegarandeerd veilige, gezonde en milieuvriendelijke manier moeten kunnen werken. EBN geeft in de eerste plaats zelf het goede voorbeeld door ook binnen de eigen organisatie te werken aan een veilige omgeving. Zo verzorgde het Nederlands Instituut voor Verkeersveiligheid in 2008 een Autoveiligheidstraining voor de EBN-medewerkers.

Veiligheid, gezondheid en milieu (VGM) staan structureel op de agenda in de contacten van EBN met partners. EBN volgt intensief het VGM-beleid van de deelnemingen, opdat de operaties binnen de gewenste VGM-normen worden uitgevoerd. De activiteiten op het gebied van VGM staan in een VGM-jaarplan en worden geëvalueerd in een VGM-jaarverslag.

MVO in deelnemingen

MVO houdt niet op bij de grenzen van de eigen onderneming. Juist niet. Voor EBN betekent dit dat aspecten van MVO ook een belangrijke rol spelen in de deelnemingen waarin EBN participeert. In de deelnemingen is een van de vergunninghouders de operator, die namens de anderen het werk uitvoert. Operators kunnen pas aan de slag na beoordeling en vergunningverlening door de minister van Economische Zaken. Deze operators zijn belangrijke partners van EBN. Doorgaans zijn het grote olie-/gasmaatschappijen die zich aan internationale standaarden houden. EBN kan invloed uitoefenen bij de vorming van het werkplan en het budget van de operators. Maar op grond van Europese richtlijnen heeft EBN verder geen bemoeienis met de keuze van de operator voor bepaalde leveranciers van goederen en diensten. EBN participeert in projecten, zonder zelf direct in de uitvoering betrokken te zijn. De mogelijkheden van EBN voor ketenbeheer worden daardoor dus begrensd. De rol van EBN in de keten is wel een van de onderwerpen die bekeken worden bij het opstellen van de MVO-agenda.

EBN bespreekt met regelmaat met operators en andere partners de mate waarin de uitvoering van hun activiteiten mens en milieu belasten. Winning, behandeling en transport van gas moeten zo min mogelijk belastend zijn voor het milieu. De milieuvergunningen die operators moeten aanvragen voor het uitvoeren van de activiteiten, stellen daarvoor in eerste instantie de normen. Daarnaast stelt EBN ook actief de sociale aspecten van de bedrijfsvoering (zoals veiligheid) in de deelnemingen aan de orde. Operators moeten zich ten opzichte van hun medewerkers minimaal gedragen conform de geldende wetten en regels.

Corporate governance

Inleiding

EBN is geen beursgenoteerde onderneming. Toch heeft EBN ervoor gekozen om de Corporate Governance Code van de commissie-Tabaksblat, voor zover relevant, na te leven. EBN onderschrijft het uitgangspunt van de Code dat transparantie naar belanghebbenden cruciaal is. Het bedrijf richt zich dan ook naar de principes en best practice bepalingen zoals die zijn geformuleerd in de Code. EBN heeft over de toepassing van de Code uitvoerig overlegd met het ministerie van Economische Zaken als vertegenwoordiger van de aandeelhouder van EBN.

De structuur van het gasgebouw brengt met zich mee dat er, in het licht van de Nederlandse Corporate Governance Code, in formele zin voor de directie sprake zou zijn van tegenstrijdige belangen in transacties tussen EBN en GasTerra, waarin de directievoorzitter (gedelegeerd) commissaris is. EBN maakt bij de toepassing van de Code (II.3.2 en II.3.3) dan ook – gelet op het karakter van de onderlinge relatie tussen EBN en GasTerra – een uitzondering voor transacties tussen EBN en GasTerra.

Pas toe of leg uit

EBN volgt de Code-Tabaksblat niet in het volgende:

- II.1.1: benoeming van een periode van vier jaar strookt niet met de arbeidsovereenkomst van de bestuurders en is niet verstandig in verband met de continuïteit.
- II.2.6: er is geen register. Afgesproken is dat de directie geen effectentransacties verricht met bedrijven, in de olie- en gasindustrie, met wie EBN een actieve relatie heeft.
- II.2.11: openbaarmaking belangrijkste elementen arbeidscontract tussen de vennootschap en directie zal pas kunnen plaatsvinden als er geen DSM-medewerkers in de directie actief zijn.
- III.7.3: transacties in effectenbezit raad van commissarissen worden niet bijgehouden vanwege afstand en beperkte invloed en reikwijdte van de raad van commissarissen.

Niet toepasbaar

Een groot deel van de bepalingen (II.2.1 t/m 2.5, 2.14, III.6.4, III.7.1 en 7.2, III.8.1 t/m 8.4, IV.1.2, IV.2.1 t/m 2.8, IV.3.1 t/m 3.4, IV.3.7, IV.4.1 t/m 4.3, V.3.1) kunnen niet op EBN van toepassing zijn omdat EBN niet beursgenoteerd is.

Structuur EBN

Sinds 1 januari 2006 werkt EBN als zelfstandige onderneming. Belangrijk uitgangspunt na het 'loslaten' door DSM was dat EBN een industriële positionering moest behouden. Alleen op die manier zou EBN positief en actief kunnen blijven bijdragen aan doelmatige winning van bodemschatten in Nederland.

EBN is een besloten vennootschap naar Nederlands recht. EBN is geen structuurvennootschap. Het doel van EBN is activiteiten te ontplooiën die zijn gericht op de uitvoering van het energiebeleid van de minister van Economische Zaken, in het bijzonder waar het gaat om het verantwoord omgaan met de Nederlandse bodemschatten en de ondergrond.

Aandeelhouder

De directie van EBN en de voorzitter van de raad van commissarissen voeren periodiek overleg met het ministerie van Economische Zaken. Als het gevoerde beleid van EBN niet in overeenstemming is met het energiebeleid kan de minister van Economische Zaken – als aandeelhouder en als beleidsmaker - EBN een aanwijzing geven. In de statuten is opgenomen dat de aandelen van EBN enkel gehouden kunnen worden door de Staat der Nederlanden (direct of indirect).

De aandeelhouder benoemt de externe accountant. Het functioneren van de accountant wordt periodiek geëvalueerd. De accountant wordt uitgenodigd aanwezig te zijn bij de bespreking van de jaarrekening. Sinds 2006 wordt de jaarrekening opgemaakt op basis van de regels van het International Financial Reporting System (IFRS).

Directie

In 2008 is de directie van EBN ongewijzigd gebleven. De directie bestaat uit Jan Dirk Bokhoven, Joost Haenen en Dick Roest. De directie bestuurt de onderneming en bepaalt het beleid. De directie vergadert in beginsel wekelijks om beleidsmatige en operationele kwesties te bespreken en besluiten te nemen. Besluiten worden indien nodig ter goedkeuring voorgelegd aan de raad van commissarissen en/of de aandeelhouder. De directie voorziet de raad en het ministerie tijdig van de benodigde informatie. Belangrijke aangelegenheden die in de directie aan de orde komen, worden met de EBN-managers besproken. De vennootschap kan slechts worden vertegenwoordigd door twee directieleden. De directie heeft een directiereglement opgesteld. Dat is in 2008 aangepast, in verband met het terugtreden van de heer R. Atsma eind 2007. De raad van commissarissen heeft ingestemd met de aanpassing van het reglement.

Wie is wie in de directie?

Jan Dirk Bokhoven (1957)

... is voorzitter van de directie met als aandachtsgebieden technische en juridische zaken. Hij studeerde in 1983 af aan de TU Delft in Mijnbouwkunde, vakgebied petroleumwinning. Van 1982 tot 1996 bekleedde hij diverse functies bij de bedrijven Conoco en Veba Oil. In 1997 trad hij in dienst bij Clyde, eerst als Exploitation Manager, later als Commercial Manager. In de laatste functie was hij verantwoordelijk voor commerciële en juridische activiteiten, business planning en investeringsanalyses. In 2001 werd hij bij EBN Hoofd Technische Zaken. Per 1 januari 2006 was hij Directeur Operaties. Sinds 2 november 2007 is hij voorzitter van de directie. Per die datum is hij tevens commissaris bij GasTerra B.V.

Joost Haenen (1952)

... is directeur met als aandachtsgebieden Commerciële zaken en Personeelszaken. Hij behaalde in 1979 zijn doctoraal econometrie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Via diverse functies bij het ministerie van OCW en het ministerie van EZ kwam hij in 1996 terecht in het energiebeleid. Op het ministerie van EZ werd hij hoofd van de afdeling Gasbeleid en vervolgens

plaatsvervangend directeur Olie en Gas. Vanaf 2000 was hij bij EZ plaatsvervangend directeur Energieproductie met als specifieke aandachtsgebieden liberalisering gasmarkt, mijnbouw en aandeelhouderschap GasTerra. Vanaf 1 januari 2006 is hij directeur bij EBN.

Dick Roest (1948)

... is directeur met als aandachtsgebieden Financiën & Economie, Treasury en ICT. Hij studeerde in 1974 af in de kwantitatieve bedrijfseconomie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij startte zijn loopbaan bij DSM in de corporate Treasury groep en stapte later als controller over naar de divisie Kunststoffen. In 1988 was hij als Hoofd Investor Relations verantwoordelijk voor de marketingaspecten van de beursgang van DSM en de opbouw van de relaties met de beleggerswereld. In 1994 aanvaardde hij de functie van Director Finance bij de business groep Fibre Intermediates. In 2004 werd hij verantwoordelijk voor Finance en ICT bij EBN. Vanaf 1 januari 2006 is hij directeur bij EBN.

Raad van commissarissen

Sinds 1 januari 2006 heeft EBN een raad van commissarissen die periodiek beperkt herkiesbaar is. De aandeelhouder benoemt de raad en de voorzitter. De raad houdt toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de onderneming. De verantwoordelijkheid rust bij de raad in zijn geheel. Alle leden van de raad oefenen hun taak uit zonder mandaat of afhankelijkheid van een bedrijf, instantie of organisatie. De raad heeft een reglement en een profielschets opgesteld waarmee de aandeelhouder heeft ingestemd. De raad is verantwoordelijk voor de kwaliteit van zijn eigen functioneren en de periodieke evaluatie daarvan.

Commissies van de raad van commissarissen

De auditcommissie en de remuneratiecommissie voeren hun taken uit volgens het reglement zoals de raad dat op grond van de Nederlandse Corporate Governance Code heeft vastgesteld.

Alle leden van de raad vormen de auditcommissie, die wordt voorgezeten door de heer Gratama van Andel. De auditcommissie adviseert de raad van commissarissen over de jaarrekening, het toezicht op de interne risicobeheersingssytemen, toezicht op de financiële informatieverschaffing, financiering en toepassing van ICT- en informatiesystemen.

De remuneratiecommissie wordt gevormd door alle leden van de raad en voorgezeten door de heer Kramer. De remuneratiecommissie stelt een rapport op voor het bezoldigingsbeleid voor de leden van de directie. De commissie doet een voorstel voor de bezoldiging van de directie op basis van het door de aandeelhouder goedgekeurde bezoldigingsbeleid. De remuneratiecommissie functioneert ook als selectie- en benoemingcommissie.

Wie is wie in de raad van commissarissen?

Rudy van der Meer (1945)

... is voorzitter van de raad. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit. De eerste termijn duurt tot de algemene vergadering van aandeelhouders in 2009.

- Voorzitter raad van commissarissen Imtech N.V.
- Lid raad van commissarissen ING Bank Nederland N.V. en ING Verzekeringen Nederland N.V.
- Voorzitter raad van commissarissen Gazelle Holding B.V.
- Lid raad van commissarissen James Hardie Industries N.V.
- Voormalig lid van de raad van bestuur AkzoNobel N.V.

Gert-Jan Kramer (1942)

... is lid van de raad van commissarissen en voorzitter van de remuneratie-commissie. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit. De eerste termijn duurt tot de algemene vergadering van aandeelhouders in 2010.

- Vice-voorzitter raad van commissarissen Damen Shipyards Groep
- Lid raad van commissarissen ABN AMRO N.V.
- Lid raad van commissarissen Delta Hydrocarbons B.V.
- Lid raad van commissarissen Fugro N.V.
- Lid raad van commissarissen Trajectum B.V.
- Voorzitter raad van toezicht TU Delft
- Voorzitter raad van commissarissen Scheuten Solar Holding B.V.
- Voormalig president-directeur Fugro N.V.

Arnold Gratama van Andel (1946)

... is lid van de raad van commissarissen en voorzitter van de auditcommissie. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit. De eerste termijn duurt tot de algemene vergadering van aandeelhouders in 2009.

- Voorzitter raad van commissarissen AZL Vastgoed Kantoren B.V.
- Voorzitter raad van commissarissen Universiteit Maastricht Holding B.V.
- Lid raad van commissarissen ING Dutch Residential Fund
- Voormalig Corporate Vice President Finance & Economics DSM N.V.
- Voormalig Managing Director EBN B.V.

Hein van Oorschot (1952)

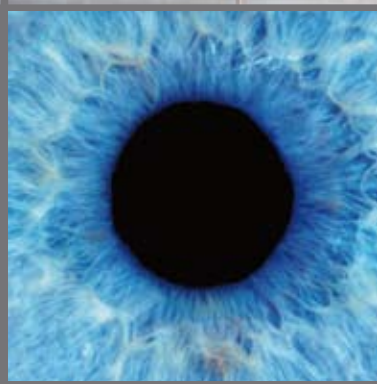
... is lid van de raad van commissarissen. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit. De eerste termijn duurt tot de algemene vergadering van aandeelhouders in 2010.

- Voorzitter college van bestuur Universiteit Tilburg
- Lid raad van commissarissen E.on Benelux B.V.
- Lid raad van commissarissen Lysias Advies B.V.
- Lid raad van toezicht Legermuseum Delft
- Voorzitter raad van commissarissen Woningbouwcorporatie Vitalis Amersfoort.

5

Jaarrekening

Audit & control: meer sturing

Interview Bas Brouwer

“De kosten die operators bij EBN in rekening brengen moeten samenhangen met activiteiten die zij in Nederland uitvoeren. Als partner namens de Nederlandse staat is het onze taak daar zo scherp mogelijk op te letten. We kijken voortdurend hoe we onze audit & control-functie verder kunnen verbeteren. Zo hebben we nu vaker vooroverleg met operators, moderniseren we accounting procedures en voeren accountants hun taken gerichter uit.” Dat zegt Bas Brouwer, sinds 2008 business controller bij EBN. Samen met zijn collega's houdt hij de financiële vinger aan de pols bij de vele joint ventures van EBN.

Ontdekkingstocht

Operators die in Nederland of op het Nederlandse deel van het continentale plat naar gas of olie willen zoeken, moeten daarvoor een opsporingsvergunning aanvragen. EBN-deelneming in zo'n vergunning wordt geregeld in een overeenkomst van samenwerking. Bas Brouwer: “Er zijn de laatste jaren steeds meer nieuwe, kleine operators actief. We werken dus veel aan nieuwe overeenkomsten van samenwerking. Dat is voor de operators en soms ook voor ons een interessante ‘ontdekkingstocht’. Het dwingt ons om weer eens goed tegen het licht te houden wat precies onze taken zijn en hoe wij daar invulling aan geven.” In de ‘accounting procedure’ wordt vastgelegd hoe de partijen financieel samenwerken. “De accounting procedures met sommige grote operators zijn al heel lang geleden vastgesteld”, legt Bas uit. “We zijn nu bezig om die allemaal aan te passen aan de eisen van deze tijd. We hebben daar in 2008, in nauw overleg met de betrokken operators, hard aan gewerkt. En we gaan daar het komende jaar mee door.”

Sturing

Het is de taak van EBN om in de gaten te houden of partijen zich goed aan de accounting procedures houden. “We gaan nu wat vaker dan voorheen met operators om de tafel zitten om te kijken hoe investeringen verlopen en of er geen budgetoverschrijdingen zijn”, zegt Bas Brouwer. “Zo hebben we er beter en tijdiger zicht op of de kosten binnen de perken blijven. Ook met de accountants die namens EBN de boeken van de operators controleren, worden afspraken gemaakt om heel gericht te kijken of EBN rechtmatig kosten krijgt doorbelast.” EBN brengt niet alleen meer sturing aan in de procedures met operators, maar kijkt daarnaast naar de eigen organisatie: “We ontwikkelen nu een instrumentarium om ook onze interne processen beter te sturen. Bijvoorbeeld door prestatie-indicatoren te maken en bij te houden. Want wil je naar buiten toe professioneel en adequaat optreden, dan moet je in huis ook alles op orde hebben!”

Algemeen

De directie heeft de jaarrekening van Energie Beheer Nederland B.V. (EBN) over het boekjaar 2008 opgemaakt en geaccordeerd volgens haar besluit van 24 maart 2009. Daarna is de jaarrekening voorgelegd aan de raad van commissarissen om goedgekeurd en ondertekend te worden. Krachtens artikel 20.2 van de statuten geeft de raad ook een pre-advies aan de aandeelhouders. De jaarrekening wordt voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in mei 2009. Daar wordt de jaarrekening vastgesteld en vervolgens gepubliceerd.

De jaarrekening van EBN voor het boekjaar 2008 is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) en uitspraken van het International Financial Reporting Interpretation Committee (IFRIC) zoals van kracht per 31 december 2008 en zoals aanvaard voor gebruik binnen de Europese Unie.

De jaarrekening van EBN richt zich voornamelijk op het aandeel van EBN in contractuele samenwerkingsverbanden (joint ventures) op het gebied van gas- en oliewinning in Nederland en het continentaal plat. Het gaat dan om EBN's aandeel in de activa en passiva, alsook in de opbrengsten en kosten van zulke joint ventures. Daarnaast neemt EBN deel in enkele vennootschappen.

Onder deze contractuele samenwerkingsverbanden verstaan we overeenkomsten met partners waarmee EBN gezamenlijk activiteiten uitvoert. Bij het uitvoeren van die activiteiten wordt gebruik gemaakt van activa waarover EBN samen met die andere partijen zeggenschap heeft. EBN verwerkt deze gezamenlijke activa en de bijbehorende verplichtingen, kosten en opbrengsten proportioneel in de jaarrekening.

Het belangrijkste samenwerkingsverband is de Maatschap Groningen. Daarnaast participeert EBN in 21 winningdeelnemingen op land, 100 winningdeelnemingen offshore, 41 opsporingdeelnemingen, de gaszuiveringsinstallatie Emmen en 3 faciliteiten voor ondergrondse opslag van aardgas. Ook neemt EBN deel in de gasbehandelinginstallatie K13-Den Helder en de pijpleidingen K13-Den Helder, (via een dochteronderneming) K13-Extensie en (via een dochteronderneming) F3/A6 Extensie. Het deelnemingspercentage in deze samenwerkingsverbanden varieert van 40% tot 50%.

EBN neemt voor 40% deel in GasTerra B.V. en voor 45% in NOGAT B.V. Daarnaast heeft EBN een belang van 12% in de NGT-Extensie. Deze belangen worden aangemerkt als geassocieerde deelnemingen.

EBN houdt 100% van de aandelen in K13 Extensie Beheer B.V. en F3/A6 Extensie B.V. in verband met de (hierboven vermelde) deelneming in de respectievelijk pijpleidingen K13-Extensie en F3/A6 Extensie. De financiële betekenis van deze twee deelnemingen voor EBN is niet materieel. Deze deelnemingen worden daarom niet geconsolideerd. De jaarrekening van EBN is feitelijk een weerspiegeling van zowel de geconsolideerde als de enkelvoudige situatie.

Per 31 januari 2008 is Utrecht de statutaire vestigingsplaats van EBN. Tot die datum was dat Heerlen.

Grondslagen voor de waardering en winstbepaling

Omrekening buitenlandse valuta

De functionele valuta en presentatievaluta van EBN is de euro. Dat geldt ook voor de joint ventures. Commerciële transacties en opgenomen leningen in vreemde valuta worden in de administratie verwerkt tegen de contante wisselkoersen die gelden op de dag van de transacties. Monetair balansposten in vreemde valuta worden omgerekend tegen de contante koers per balansdatum. Koersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van deze transacties en uit de omrekening van monetaire balansposten worden in het resultaat verwerkt.

Onderscheid tussen activa en passiva naar termijnen

Een actief wordt als vlottend aangemerkt als het naar verwachting binnen 12 maanden na balansdatum wordt gerealiseerd. Een verplichting of schuld wordt als kortlopend aangemerkt als deze binnen 12 maanden na balansdatum wordt afgewikkeld.

Materiële vaste activa

Exploratieboringen

Uitgaven voor exploratieputten worden geactiveerd (boringen in aanleg). Als blijkt dat de exploratieput droog is, wordt deze vervolgens ten laste van het resultaat gebracht. Zolang er bij een gas- of olievoerende exploratieput geen productie is, wordt op de betreffende activa niet afgeschreven.

Uitgaven van exploratieputten die meer dan 12 maanden oud zijn worden ten laste van het resultaat gebracht, tenzij:

- (i) zij zich in een gebied bevinden waar omvangrijke investeringen zijn vereist voordat de productie kan beginnen, en
- (ii) commercieel winbare hoeveelheden zijn aangetroffen, en
- (iii) verdere exploratie- of evaluatieactiviteiten plaatsvinden, dat wil zeggen additionele exploratieputten worden geboord of daartoe vastomlijnde plannen bestaan voor de nabije toekomst.

Het management beoordeelt regelmatig of activering van de uitgaven voor exploratieboringen nog voldoet aan de hierboven genoemde criteria en kan worden voortgezet. Exploratieputten die ouder dan 12 maanden zijn, worden nog aanvullend beoordeeld om vast te stellen of de feiten en omstandigheden zijn gewijzigd en of bovengenoemde voorwaarden nog van toepassing zijn.

Inbrengvergoedingen

De kosten van betaalde inbrengvergoedingen – voornamelijk exploratiekosten en rentevergoedingen voor bewezen reserves – worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de unit-of-production methode (toelichting zie volgende paragraaf).

Materiële vaste activa ten behoeve van de productie

De materiële vaste activa voor de gas- en oliewinning en de overige bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen de aanschaffingswaarde onder aftrek van afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen.

De financieringskosten voor de aanschaf en constructie van een materieel vast actief worden opgenomen in de winst- en verliesrekening. Vervangingsinvesteringen die een verbetering vormen, worden geactiveerd en identieke vervangingsinvesteringen komen ten laste van de winst- en verliesrekening.

De geschatte kosten van buitengebruikstelling, ontmanteling en verwijdering van platforms en andere installaties worden geactiveerd, als onderdeel van de aanschaffingswaarde van het betreffende materieel actief.

Materiële vaste activa voor de gas- en oliewinning worden afgeschreven op basis van de unit-of-production methode: de verhouding tussen de productie (opgave operators) in het boekjaar en de reserves per 1 januari van dat boekjaar. Deze reserves zijn bepaald volgens de definities zoals door SPE, WPC, AAPG en SPEE zijn vastgelegd in het Petroleum Resources Management Systeem.

De overige materiële vaste activa worden op lineaire basis afgeschreven over de verwachte gebruiksduur. In eerste instantie wordt daarbij uitgegaan van 20 jaar voor hoofdtransportleidingen en faciliteiten voor ondergrondse opslag van aardgas (UGS'en). Voor bedrijfsgebouwen geldt een gebruiksduur van 10 jaar.

Op bedrijfsterreinen wordt niet afgeschreven.

De geschatte resterende gebruiksduur van deze materiële vaste activa wordt elk jaar getoetst. Daarbij wordt rekening gehouden met economische en technologische veroudering en met normale slijtage.

Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer het wordt afgestoten of wanneer er geen toekomstige economische voordelen meer worden verwacht uit het verdere gebruik of in geval van teruggave van de vergunning of verkoop van het actief. Een eventuele bate of verlies voortvloeiend uit het niet langer in de balans opnemen van het actief, wordt in het resultaat verwerkt.

Financiële vaste activa

Een geassocieerde deelneming is een belang in een geheel waarin EBN invloed van betekenis heeft, maar geen beslissende zeggenschap kan uitoefenen.

De geassocieerde deelnemingen worden verwerkt op basis van de equity-methode. Dat houdt in dat het aandeel van EBN in een geassocieerde deelneming wordt bepaald op het EBN-aandeel in de netto activa van deze deelnemingen, verminderd met een eventuele bijzondere waardevermindering. Het belang van EBN bij de winst of het verlies van de geassocieerde deelneming wordt opgenomen in het resultaat.

Wanneer het aandeel van EBN in het verlies van een geassocieerde deelneming de boekwaarde van deze deelneming – inclusief eventuele andere vorderingen – overtreft, wordt de boekwaarde tot nihil teruggebracht. Er worden geen verdere verliezen verantwoord, tenzij EBN verplichtingen van de geassocieerde deelneming op zich heeft genomen via een garantie of andere verplichting. Ongerealiseerde winsten en verliezen uit transacties met geassocieerde deelnemingen worden geëlimineerd naar verhouding van het EBN-aandeel in deze deelnemingen.

Bijzondere waardeverminderingen

Elke balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat de boekwaarde van een vast actief (een materieel of financieel vast actief) boven de realiseerbare waarde (de hoogste van indirecte en directe opbrengstwaarde) ligt. In dat geval wordt overgegaan tot een bijzondere waardevermindering (impairment). Wanneer een actief niet in ruime mate zelfstandig voor een instroom van kasmiddelen zorgt, wordt de realiseerbare waarde bepaald voor de kasgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Voor EBN komt bij de materiële vaste activa een kasgenererende eenheid overeen met een veld. Bij de bepaling van de indirecte opbrengstwaarde worden de geschatte toekomstige kasstromen contant gemaakt tegen een disconteringsvoet vóór belastingen, gebaseerd op de markttrente plus een opslag voor de specifieke risico's van het actief. Wanneer de realiseerbare waarde (directe opbrengstwaarde) van een actief lager is dan de boekwaarde, wordt de boekwaarde afgeboekt tot de realiseerbare waarde. Een bijzondere waardevermindering wordt, eventueel ten dele, teruggedraaid bij een wijziging in de schatting die van belang is voor de bepaling van de realiseerbare waarde.

Bijzondere waardeverminderingen worden op een afzonderlijke regel in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Vorraden

De voorraden materialen worden gewaardeerd tegen de gemiddelde inkooprijzen of lagere netto opbrengstwaarde. De voorraad bovengrondse condensaat en olie wordt gewaardeerd tegen de netto-opbrengstwaarde per het einde van het jaar.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs met een eventuele waardecorrectie in verband met oninbaarheid.

Liquide middelen

Onder liquide middelen verstaan we kasmiddelen, banktegoeden en deposito's bij banken met een resterende looptijd van minder dan 3 maanden. Bankschulden worden opgenomen onder de kortlopende schulden. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

De Staat der Nederlanden is de enige aandeelhouder van EBN. Het dividend dat aan deze aandeelhouder moet worden uitgekeerd, wordt als verplichting opgenomen in de periode waarover deze verschuldigd is aan de aandeelhouder, conform de beheersovereenkomst met de Staat. Uitzondering daarop vormt het voorgestelde slotdividend. Dat wordt een verplichting na vaststelling door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Vorzieningen

Vorzieningen worden in de balans opgenomen wanneer aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- (i) er is een juridische of feitelijke verplichting als gevolg van een gebeurtenis uit het verleden, en
- (ii) het is waarschijnlijk dat middelen aan de onderneming zullen worden onttrokken om aan de verplichting te voldoen, en
- (iii) er kan een betrouwbare schatting worden gemaakt van het bedrag van de verplichting.

Als het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, worden voorzieningen bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een rentevoet vóór belastingen.

Als een contante waarde is berekend, wordt de toename van de voorziening door het verloop van de tijd beschouwd als rentelast. De voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen wordt opgenomen tegen nominale waarde.

De voorziening voor opruimkosten is bedoeld voor de bij de start van de productie voorziene geschatte kosten van buitengebruikstelling, ontmanteling en terreinherstel gebaseerd op de huidige eisen, technologie en prijsniveau. Wijzigingen in de schatting van deze voorziening leiden tot een overeenkomstige aanpassing van de aanschaffingswaarde van de betreffende materiële vaste activa.

De voorziening voor bodemdaling richt zich op bepaalde bijkomende verplichtingen die ontstaan tijdens de winningfase.

Schulden

Opgenomen leningen worden tegen geamortiseerde kostprijs verantwoord, waarbij leningen in vreemde valuta op balansdatum tegen de dan geldende koers worden geherwaardeerd. Agio of disagio op leningen wordt gedurende de looptijd van de betreffende leningen afgeschreven. De interestlasten worden toegerekend aan het resultaat van de periode waarop zij betrekking hebben.

Voorwaardelijke activa en passiva

Voorwaardelijke activa en passiva worden niet in de balans opgenomen.

Emissierechten

EBN moet door haar belang in de samenwerkingsverbanden voldoen aan wetgeving met als doel vermindering van de uitstoot van broeikasgassen.

De operator verhandelt de emissierechten namens de partners in de samenwerkingsverbanden.

De operator reserveert emissierechten om te kunnen voldoen aan leveringsverplichtingen. De rechten worden niet opgenomen in de balans. Er wordt een bate opgenomen wanneer de operator het EBN-aandeel in de overtollige emissierechten verkoopt. Als de operator emissierechten moet bijkopen, neemt EBN voor haar aandeel daarin een last op.

Netto-omzet

De netto-omzet uit de verkoop van gas, olie en condensaat wordt verantwoord op moment van levering. Dat is het moment waarop het eigendom en de risico's van de geleverde goederen overgaan op de afnemer. De opbrengsten uit de gas- en oliewinning door middel van activa waarin EBN samen met andere producenten deelneemt, worden opgenomen op basis van het relatieve belang van EBN hierin.

Bedrijfslasten

De kosten worden bepaald op basis van historische kosten. De kosten omvatten het met het belang overeenkomend aandeel in de kosten van de samenwerkingsverbanden, evenals de beheerskosten.

Bij kosten uitbesteed werk en andere externe kosten zijn ook de aan de Staat verschuldigde uitkeringen inbegrepen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden opgenomen op tijdsevenredige basis. Daarnaast worden onder dit hoofd opgenomen de interestkosten in verband met oprenting van voorzieningen.

Aandeel in resultaat financiële vaste activa

Het aandeel in het resultaat financiële vaste activa wordt bepaald op een deel van de resultaten over het verslagjaar dat overeenkomt met het belang van EBN, na aftrek van de belastingen daarop.

Belastingen

De winstbelasting wordt bepaald volgens de 'balansmethode'. Belastinglasten worden opgenomen in de winst- en verliesrekening behalve voor zover zij betrekking hebben op een post die rechtstreeks is opgenomen in het eigen vermogen.

Actuele belastingen zijn de belastingen die naar verwachting betaald moeten worden over de fiscale winst over het jaar, op basis van de belastingtarieven per balansdatum, en eventuele aanpassingen in de te betalen belastingen over voorgaande jaren.

Latente belastingverplichtingen worden opgenomen op basis van de verwachte fiscale consequenties van tijdelijke verschillen tussen de fiscale en de commerciële boekwaarde van activa en verplichtingen. De latente belastingverplichtingen worden berekend tegen de per balansdatum geldende of materieel vastgestelde belastingtarieven en wetten die naar verwachting van toepassing zijn wanneer de betreffende latente belastingverplichtingen worden afgewikkeld.

Financiële derivaten

Financiële derivaten worden initieel in de balans opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens op iedere balansdatum gewaardeerd tegen de actuele reële waarde. De daaruit voortvloeiende baten of lasten worden in het resultaat verwerkt. EBN past geen hedge accounting toe.

IFRS

In de jaarrekening van 2008 zijn de consequenties van de volgende standaarden, waarvan de toepassing van kracht is vanaf boekjaar 2008, niet van toepassing voor EBN en hebben derhalve ook geen effect:

- (i) IFRIC 7, Applying the Restatement Approach under IAS 29, Financial Reporting in Hyperinflationary Economies
- (ii) IFRIC 8, Scope of IFRS 2
- (iii) IFRIC 9, Reassessment of Embedded Derivatives

EBN heeft niet gekozen voor de invoering van de volgende nieuwe standaarden, aanpassingen van standaarden en nieuwe IFRIC-interpretaties waarvan de toepassing verplicht is vanaf boekjaar 2009 of latere jaren:

- (iv) IFRS 3, Business Combinations; vanaf 2010
- (v) IFRS 8, Operating Segments
- (vi) IAS 23, Borrowing Costs
- (vii) IAS 1, Presentation of Financial Statements
- (viii) IAS 27, Consolidated and Separate Financial Statements
- (ix) IFRS 2, Share-based Payment
- (x) IAS 38 en IFRS 7, de in oktober hierop gemaakte aanpassing m.b.t. reclassificering en waardering van assets
- (xi) IFRIC 12, Service Concession Arrangements
- (xii) IFRIC 13, Customer Loyalty Programs
- (xiii) IFRIC 14 en IAS 19, The Limit on a Defined Benefit Asset, Minimum Funding Requirements and their Interaction
- (xiv) IFRIC 15, Agreements for the Construction of Real Estate
- (xv) IFRIC 16, Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation

EBN verwacht dat de toepassing van deze nieuwe standaarden, aanpassingen van standaarden en nieuwe IFRIC-interpretaties in toekomstige boekjaren geen materiële gevolgen zullen hebben voor de jaarrekening van de onderneming.

Winst en Verliesrekening

in miljoen euro

	noot	2008	mutatie t.o.v. 2007	2007
netto omzet	2	8.698	43 %	6.090
heffingen	3	3.136		1.827
overige kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	4	669		597
afschrijvingen	5	501		494
bedrijfslasten		<u>4.306</u>	48 %	<u>2.918</u>
bedrijfsresultaat		4.392	38 %	3.172
financiële baten	6	26		7
financiële lasten	6	- 89		- 82
resultaat geassocieerde deelnemingen	7	<u>51</u>		<u>51</u>
resultaat vóór belastingen		4.380	39 %	3.148
belastingen	8	<u>- 1.111</u>	42 %	<u>- 781</u>
Netto resultaat	9	<u>3.269</u>	38 %	<u>2.367</u>

Balans

in miljoen euro

Activa	noot	ultimo		Passiva	noot	ultimo	
		2008	2007			2008	2007
Vaste activa				Eigen vermogen	14		
materiële vaste activa	10	3.404	3.266	aandelenkapitaal		128	128
financiële vaste activa	11	113	113	ingehouden winst		32	34
		<u>3.517</u>	<u>3.379</u>			<u>160</u>	<u>162</u>
				Langlopende schulden			
				voorzieningen	15	1.391	1.270
				latente belastingverplichtingen	8	78	79
				opgenomen leningen	16	1.304	1.161
				overige	17	18	17
						<u>2.791</u>	<u>2.527</u>
Vlottende activa				Kortlopende schulden			
voorraden	12	9	15	opgenomen leningen	16	427	895
vorderingen	13	1.856	1.414	derivaten	19	22	55
derivaten	19	96	-	belastingsschulden		417	289
liquide middelen		68	18	overige	18	1.729	898
		<u>2.029</u>	<u>1.447</u>			<u>2.595</u>	<u>2.137</u>
Totaal		<u>5.546</u>	<u>4.826</u>	Totaal		<u>5.546</u>	<u>4.826</u>

Overzicht wijzigingen van het eigen vermogen

in miljoen euro

	aandelen- kapitaal	ingehouden winst	totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari 2007	128	162	290
netto resultaat		2.367	2.367
slotdividend 2006		- 162	- 162
interim-dividend		- 2.333	- 2.333
Stand per 31 december 2007	128	34	162
netto resultaat		3.269	3.269
slotdividend 2007		- 34	- 34
interim-dividend		- 3.237	- 3.237
Stand per 31 december 2008	128	32	160

De ingehouden winst van € 32 mln is het voorgestelde slotdividend. Het netto resultaat over 2008 bedroeg € 11.479 per aandeel. Dat was een stijging van 38% ten opzichte van 2007.

Overzicht van Kasstromen

in miljoen euro

	2008	2007
Bedrijfsactiviteiten		
netto resultaat uit doorlopende activiteiten	3.269	2.367
herleiding naar middelen uit bedrijfsactiviteiten		
- resultaat deelnemingen	- 51	- 51
- ontvangen dividend	51	51
- afschrijvingen	501	494
- mutatie bedrijfskapitaal *	342	- 214
- mutatie voorzieningen	28	17
- rente ten laste van resultaat gebracht	63	74
ontvangen	26	7
betaald	- 69	- 38
- belastingen ten laste van resultaat gebracht	1.111	781
ontvangen	-	18
betaald	- 1.055	- 728
- overboekingen	30	9
	<u>977</u>	<u>420</u>
Middelen uit bedrijfsactiviteiten	4.246	2.787
Investeringsactiviteiten		
materiële vaste activa	- 651	- 608
financiële vaste activa	-	-
aanpassing aandelenkapitaal	-	-
beëindiging bedrijfsactiviteiten	-	-
Middelen aangewend voor investeringsactiviteiten	- 651	- 608
Financieringsactiviteiten		
winstuitkeringen	- 3.069	- 2.495
opname leningen	-	349
aflossing leningen	-	-
mutatie schulden aan kredietinstellingen	- 476	- 26
Middelen uit financieringsactiviteiten	- 3.545	- 2.172
Mutatie liquide middelen	<u>50</u>	<u>7</u>
Stand liquide middelen per 1 januari	18	11
Stand liquide middelen per 31 december	68	18
* mutatie bedrijfskapitaal:		
- voorraden	6	- 7
- vorderingen	- 442	- 302
- kortlopende schulden (exclusief leningen, schulden aan kredietinstellingen en winstuitkeringen)	<u>778</u>	<u>95</u>
	342	- 214

Toelichting op de jaarrekening van Energie Beheer Nederland B.V.

(1) Algemene informatie

Alle bedragen in deze toelichting zijn vermeld in miljoenen euro's, tenzij anders vermeld.

Voor het opstellen van de jaarrekening moeten schattingen en beoordelingen worden gemaakt. Die hebben consequenties voor de gerapporteerde bedragen voor activa en passiva, inkomsten en uitgaven en de daaraan gerelateerde rapportage van voorwaardelijke activa en passiva op de datum van de jaarrekening. De resultaten kunnen door dergelijke inschattingen en beoordelingen worden beïnvloed. In die gevallen worden in de toelichtingen de grondslagen besproken die het management het meest belangrijk vindt en die vanwege intrinsieke onzekerheid veelal het meest lastig te voorspellen zijn. De voorziening opruimkosten is grotendeels gebaseerd op informatie van operators. EBN volgt in principe de opgave van de operators over productiegegevens en bewezen en waarschijnlijke gas- en oliereserves welke zijn bepaald volgens de definities zoals door SPE, WPC, AAPG en SPEE zijn vastgelegd in het Petroleum Resources Management Systeem. Voor een nadere toelichting op de totstandkoming van deze voorziening wordt verwezen naar de "Grondslagen voor de waardering en winstbepaling" paragraaf "Voorzieningen" op bladzijde 65. Het management wijst erop dat toekomstige gebeurtenissen kunnen afwijken van de voorspellingen en dat schattingen regelmatig moeten worden bijgesteld.

Toelichting op de winst- en verliesrekening

(2) Netto omzet

EBN oefent één hoofdactiviteit uit, namelijk de exploratie en de winning van aardgas en aardolie. Daarom heeft EBN besloten in de toelichting bij de jaarcijfers geen gesegmenteerde informatie te verstrekken. De totale omzet is in Nederland gerealiseerd.

De netto-omzet 2008 uit gewone bedrijfsvoering bedroeg € 8.698 mln. Ten opzichte van 2007 was dit een stijging van € 2.608 mln (+43%).

Die stijging werd voornamelijk veroorzaakt door de toegenomen omzet van gas waarbij de gemiddelde opbrengstprijs 30% hoger was en de gasafzet 11% hoger.

De omzet van olie was nagenoeg gelijk gebleven aan 2007 (+1%) doordat de stijging van de gemiddelde olieprijs vrijwel geheel werd gecompenseerd door de lagere olieproductie in 2008.

(3 en 4) Heffingen en overige kosten uitbesteed werk en andere externe kosten

	2008	2007
heffingen	3.136	1.827
overige kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	669	597

De heffingen waren € 1.309 mln hoger dan in 2007. Dit betrof voornamelijk de bijzondere afdrachten aan de Staat m.b.t. de productie uit het Groningen veld, t.w. MOR € 3.012 mln en staatsaandeel € 112 mln. De toename in de afdrachten in 2008 was voornamelijk het gevolg van de hogere verkoopprijzen als ook van toegenomen Groningen-productie in 2008.

Bij de overige kosten uitbesteed werk en andere externe kosten zijn onder andere productie- en transportkosten inbegrepen.

De vennootschap heeft met ingang van 2008 met het merendeel van haar medewerkers arbeidscontracten gesloten. Verder is personeel door DSM bij EBN gedetacheerd. De totale loonkosten zijn onder de overige kosten uitbesteed werk en externe kosten opgenomen.

De loonkosten van EBN medewerkers bedroegen in 2008 € 3,7 mln, waarvan € 2,6 mln bruto lonen, € 0,2 mln sociale lasten, € 0,4 mln pensioenkosten en € 0,5 mln overige.

EBN heeft een toegezegde pensioenregeling die sinds 1 januari 2008 ondergebracht is bij het pensioenfonds ABP. EBN verwerkt deze toegezegde pensioenregeling als toegezegde bijdrage regeling, aangezien de vereiste informatie ten behoeve van actuariële berekeningen ontbreekt. Per balansdatum had de onderneming geen contractuele verplichting tot het storten van aanvullende bedragen in het geval van een tekort bij het pensioenfonds anders dan het betalen van hogere toekomstige premies.

(5) Afschrijvingen

	2008	2007
afschrijving materiële vaste activa	409	405
afschrijving materiële vaste activa i.v.m. opruimen	92	89
Totaal	501	494

(6) Financiële baten en lasten

	2008	2007
rentebaten	26	6
overige financiële baten	-	1
totaal financiële baten	26	7
rentelasten	- 60	- 57
rentelasten op contant gemaakte voorzieningen	- 24	- 21
overige financiële lasten	- 5	- 4
totaal financiële lasten	- 89	- 82
Netto financieringslasten	- 63	- 75

Het saldo van de financiële baten en lasten was in 2008 € 12 mln gunstiger dan in 2007.

De belangrijkste verschuivingen waren het gevolg van hogere rentebaten van € 20 mln door de tijdelijk aanzienlijk hogere beschikbare liquiditeiten, die tegen gemiddeld hogere tarieven konden worden uitgezet.

Daarnaast waren er per saldo € 3 mln hogere rentelasten verband houdend met in 2007 opgenomen leningen, waarvan de rente nu het hele jaar op 2008 drukte.

Als gevolg van de gunstiger liquiditeitenpositie was de behoefte aan opname van commercial paper in 2008 lager dan eind 2007.

In 2008 was verder sprake van € 9 mln heffingsrente voor afdracht van de vennootschapsbelasting van voorgaande jaren.

(7) Resultaat geassocieerde deelnemingen

Dit betreft:	2008	2007
GasTerra B.V.	14	14
NOGAT B.V.	29	29
NGT-Extensie	8	8
	<u>51</u>	<u>51</u>

(8) Belastingen

De belasting over het resultaat van de doorlopende activiteiten bedroeg € 1.111 mln en kan als volgt worden onderverdeeld:

	2008	2007
Actuele belastingen		
- lopend jaar	1.103	786
- correctie voorgaand jaar	8	- 9
Latente belastingen		
- afkomstig van tijdelijke verschillen	-	4
Totaal	<u>1.111</u>	<u>781</u>

De effectieve belastingdruk over 2008 was met 25,6% hoger dan over 2007 (24,8%).

In 2008 bedroeg het nominale tarief van de vennootschapsbelasting in Nederland 25,5% (2007: 25,5%). Het saldo van latente belastingvorderingen en belastingverplichtingen nam met € 1 mln af als gevolg van de volgende wijzigingen:

	2008	2007
Stand per 1 januari		
- latente belastingvorderingen	34	30
- latente belastingverplichtingen	<u>- 113</u>	<u>- 113</u>
Totaal per 1 januari	<u>- 79</u>	<u>- 83</u>
Mutaties		
- materiële activa	2	- 4
- deelnemingen	-	3
- voorzieningen	- 1	7
- derivaten	-	- 2
- tariefwijziging	<u>-</u>	<u>-</u>
Totaal per 31 december	<u>- 78</u>	<u>- 79</u>
waarvan:		
- latente belastingvorderingen	36	34
- latente belastingverplichtingen	<u>- 114</u>	<u>- 113</u>

Onder de latente belastingvorderingen en -verplichtingen verstaan we de toekomstige belastingvorderingen en -verplichtingen die onder meer voortvloeien uit tijdelijke verschillen tussen het vermogen berekend op basis van bedrijfseconomische grondslagen en het vermogen bepaald volgens fiscale grondslagen.

(9) Netto resultaat

In 2008 resulteert een netto resultaat uit doorlopende activiteiten van € 3.269 mln. Dat was € 902 mln (38%) hoger dan over 2007.

Toelichting op de balans

(10) Materiële vaste activa

De samenstelling en het verloop van deze post blijkt uit het onderstaande overzicht:

in miljoen euro

	totaal	productie, transport en opslagfaciliteiten	boringen	inbreng- vergoedingen	activering opruimkosten	investeringen en boringen in aanleg
Stand 1 januari 2008						
aanschaffingswaarde	9.638	5.141	2.100	1.393	642	363
afschrijvingen	6.372	3.753	1.307	1.116	197	-
Boekwaarde	3.266	1.388	793	277	445	363
Mutaties in 2008						
aanschaffingswaarde						
- investeringen	576	126	102	19	-	329
- inbedrijfstellingen	-	179	78	-	-	- 257
- activering opruimkosten	93	-	-	-	93	-
- buitenbedrijfstellingen	- 33	- 33	-	-	-	-
- overige mutaties	- 30	8	-	-	-	- 38
afschrijvingen						
- afschrijvingen	- 501	- 226	- 163	- 20	- 92	-
- buitenbedrijfstellingen	33	33	-	-	-	-
- overige mutaties						
	138	87	17	- 1	1	34
Stand ultimo 2008						
aanschaffingswaarde	10.244	5.421	2.280	1.412	734	397
afschrijvingen	6.840	3.946	1.470	1.136	288	-
Boekwaarde	3.404	1.475	810	276	446	397

De investeringen in 2008 ad € 576 mln waren 16% lager dan in 2007 (€ 682 mln). De splitsing van deze investeringen tussen op land en offshore was € 129 mln (2007: 277 mln) respectievelijk € 447 mln (2007: 405 mln).

De mutatie in de activering van de geschatte opruimkosten van installaties bedroeg in 2008 € 93 mln (2007: € 137 mln).

(11) Financiële vaste activa

Onder financiële vaste activa verstaat EBN de deelneming van 40% in GasTerra B.V., de 45% deelneming in NOGAT B.V. en een aantal kleinere participaties, waaronder de 12% deelneming in de NGT-Extensie. Deze laatste deelneming is opgenomen onder overige. De geassocieerde deelnemingen worden verwerkt op basis van de equity-methode. Het resultaat wordt jaarlijks uitgekeerd, als gevolg daarvan zijn er in 2008 geen wijzigingen in onderstaande balanswaardes.

	2008				2007			
	GasTerra	NOGAT	overige	totaal	GasTerra	NOGAT	overige	totaal
Stand per 1 januari	86	13	14	113	86	13	14	113
aandeel in resultaat	14	29	8	51	14	29	8	51
ontvangen dividend	- 14	- 29	- 8	- 51	- 14	- 29	- 8	- 51
Stand per 31 december	86	13	14	113	86	13	14	113

De volgende tabel geeft een samenvatting van financiële informatie over de geassocieerde deelnemingen GasTerra B.V., NOGAT B.V. en de NGT-Extensie op 100%-basis.

	2008				2007			
	GasTerra	NOGAT	NGT-Extensie	totaal	GasTerra	NOGAT	NGT-Extensie	totaal
balanstotaal activa	5.257	122	15	5.394	4.281	123	13	4.417
netto omzet	23.953	101	86	24.140	17.713	98	88	17.899
netto resultaat	36	65	64	165	36	64	66	166

(12) Voorraden

	2008	2007
materialen	7	9
condensaat en olie	2	6
Totaal	9	15

(13) Vorderingen

Deze zijn als volgt te specificeren:

	2008	2007
vorderingen op geassocieerde deelnemingen	1.751	1.310
overige handelsdebiteuren	88	100
totaal handelsdebiteuren	1.839	1.410
overige vorderingen en transitoria	17	4
Totaal	1.856	1.414

De vorderingen waren met € 442 mln (+31%) gestegen, voornamelijk als gevolg van hogere prijzen in het vierde kwartaal 2008 ten opzichte van het vierde kwartaal in 2007.

(14) Eigen vermogen

	2008	2007
Stand per 1 januari	162	290
netto winst	3.269	2.367
slotdividend voorgaand jaar	- 34	- 162
interim-dividend	- 3.237	- 2.333
Totaal	160	162

EBN draagt maandelijks het resultaat af aan de Staat. Dit resultaat is dus geen financieringsbron voor de onderneming. De afspraken zoals die met de aandeelhouder gelden over de winstuitkering bepalen voor het grootste deel de balansstructuur van de onderneming. Door de maandelijks afdrachten heeft EBN een relatief beperkt eigen vermogen. Daar staat echter een zeer omvangrijke cashflow gedurende het hele jaar tegenover.

Het financieringsbeleid van EBN is gebaseerd op het handhaven van een vrije toegang tot de kapitaalmarkt. Moody's en Standard & Poors onderhouden daarvoor een rating met betrekking tot EBN. De huidige rating van EBN is een stabiele triple-A.

Het geplaatste en volgestorte aandelenkapitaal beloopt € 128 mln in 2008 (2007: € 128 mln) en bestaat uit 284.750 aandelen met elk een nominale waarde van € 450,00.

Het voorgestelde slotdividend van € 32 mln wordt uitgekeerd, nadat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders de jaarrekening heeft vastgesteld. Dit bedrag is het saldo van de netto winst à € 3.269 mln en het al uitgekeerde interim-dividend à € 3.237 mln. Het voorgestelde slotdividend is niet in mindering gebracht op het eigen vermogen.

(15) Voorzieningen

De voorziening opruimkosten omvat verplichtingen met een looptijd van 5 tot 30 jaar.

De voorziening bodemdaling omvat verplichtingen met een looptijd van 10 tot 30 jaar.

Het totaal van de voorzieningen nam toe met € 121 mln. Dit is het saldo van de volgende wijzigingen:

	opruim- kosten	bodem- daling	totaal
Stand per 1 januari 2007	1.056	55	1.110
dotatie	-	3	3
onttrekking	- 7	- 2	- 9
uitbreiding	144	-	144
oprenten	21	-	21
Stand per 31 december 2007	1.214	56	1.270
dotatie	-	3	3
onttrekking	- 14	-	- 14
uitbreiding	107	-	107
oprenten	24	-	24
Stand per 31 december 2008	1.331	59	1.391

De uitbreiding bij de post opruimkosten werd veroorzaakt door een combinatie van toename van activeringen, wijziging in geschatte kosten van opruimen en wijziging in het tijdstip einde productie.

De gehanteerde disconteringsvoet is 2% (reële rentemethode), evenals in 2007.

(16) Opgenomen kortlopende en langlopende leningen

	2008		2007	
	totaal	waarvan kortlopend	totaal	waarvan kortlopend
obligatieleningen	1.189	-	1.071	-
onderhandse leningen	115	-	90	-
opgenomen commercial paper	427	427	895	895
Totaal	1.731	427	2.056	895

De toename van de langlopende leningen is het gevolg van de koerseffecten euro/zwitserse franc en euro/yen. Dit koerseffect is afgedekt met derivaten. EBN's beleid om financiële risico's te beheersen staat beschreven in toelichting 19 (financiële derivaten). Het relatief hoge saldo van ingehouden – en nog niet afgedragen – MOR gelden ultimo 2008 (+ € 642 mln t.o.v. 2007) resulteerde in een gunstiger liquiditeitspositie. De opname van commercial paper kon hierdoor worden beperkt tot € 427 mln ultimo 2008 (2007: € 895 mln).

Er zijn geen zekerheden verstrekt over de uitstaande leningen met een totale schuldrest ultimo 2008 van € 1.731 mln. In de overeenkomsten van deze leningen zijn clausules opgenomen die het stellen van zekerheden beperken.

Opgenomen langlopende leningen

De balanspost langlopende leningen is als volgt samengesteld:

					2008	2007
CHF	100 mln	2,315 %	Openbare lening	2004/2010	67	60
JPY	5.000 mln	1,59 %	Onderhandse lening	2004/2014	37	30
CHF	350 mln	1,625 %	Openbare lening	2005/2010	236	212
CHF	350 mln	1,75 %	Openbare lening	2005/2012	234	212
CHF	450 mln	2,75 %	Openbare lening	2006/2013	301	271
CHF	400 mln	3,00 %	Openbare lening	2007/2014	267	241
CHF	125 mln	3,00 %	Openbare lening	2007/2014	84	75
JPY	10.000 mln	1,775 %	Onderhandse lening	2007/2017	78	60
					1.304	1.161

De leningen in vreemde valuta zijn via swaps omgezet naar euro's. Alle langlopende leningen zijn vastrentend. Het gemiddelde intrestpercentage van alle langlopende leningen is 3,8% (2007: 3,6%).

Ultimo 2008 zijn er geen te verrichten aflossingen opgenomen onder kortlopende schulden.

Op de langlopende schulden zal worden afgelost:

binnen 1 jaar	-
binnen 1 tot 2 jaar	303
binnen 2 tot 3 jaar	-
binnen 3 tot 4 jaar	234
binnen 4 tot 5 jaar	301
na 5 jaar	466
Totaal	1.304

Van het totaal van de opgenomen leningen heeft meer dan 50% een resterende looptijd van langer dan 4 jaar.

(17) Overige langlopende schulden

Dit is hoofdzakelijk een schuld van € 17 mln aan de Staat uit hoofde van stockdividend van GasTerra B.V.

(18) Overige kortlopende schulden

Deze post is als volgt samengesteld:

	2008	2007
handelscrediteuren	154	207
schulden inzake rente	12	12
heffingen	1.028	363
overige schulden	535	316
Totaal	1.729	898

De toename bij de heffingen is het gevolg van de toegenomen MOR verplichting.

(19) Financiële derivaten

Beleid om financiële risico's te beheersen

Algemeen

De belangrijkste risico's voor EBN zijn het liquiditeitsrisico, kredietrisico en het marktrisico (bestaande uit een renterisico en een valutarisico). Het financiële beleid van EBN is erop gericht om op de korte termijn de effecten van koers- en renteschommelingen op het resultaat te beperken en om op lange termijn de marktwisselkoersen en markttrentes te volgen. EBN maakt gebruik van financiële derivaten om de rente en valuta risico's te beheersen die verbonden zijn aan met name de financiering van bedrijfsactiviteiten. De onderneming neemt geen speculatieve posities in met financiële derivaten.

Liquiditeitsrisico

EBN beschikt over een commercial paper programma van € 2.000 mln. Dat is gelijk aan 2007.

Kredietrisico m.b.t. deposito's

EBN beperkt het kredietrisico door uitsluitend zaken te doen met financiële instellingen met een hoge kredietwaardigheid en door vaststelling van specifieke kredietlimieten per financiële instelling (minimaal P1 dan wel A2 volgens Moody's). Gedurende 2008 was er als gevolg van het seizoenspatroon in de maand april een maximale positieve liquiditeit van € 1.428 mln. Dankzij het gevoerde risico mijdende beleid heeft EBN in 2008, geen schade opgelopen als gevolg van de bankencrisis.

Het maximale kredietrisico voor EBN bestaat hoofdzakelijk uit de op enig moment uitgezette deposito's bij kredietinstellingen. Op de verslagdatum was er geen aanleiding voor significante overeenkomsten of financiële instrumenten om het maximale kredietrisico voor de onderneming te verminderen.

Debiteurenrisico

EBN verkocht in 2008 92% (2007: 91%) van de omzet aan GasTerra, welke een hoogwaardige debiteur is.

Renterisico

Doel van het renterisicobeleid is het beperken van de renterisico's die voortkomen uit de financiering van de onderneming en daarmee tegelijkertijd de netto-rentelasten te optimaliseren. Van het lang aan te trekken vermogen (inclusief het deel dat binnen een jaar afgelost moet worden), zal maximaal 60% als variabel rentend worden aangehouden. Alle langlopende leningen zijn vastrentend.

Onderstaande analyse van de gevoeligheid van opgenomen leningen en daaraan gerelateerde financiële derivaten voor rentebewegingen, gaat uit van een onmiddellijke verandering van 1%-punt in de rentetarieven voor alle valuta en looptijden ten opzichte van het niveau op 31 december 2008. Alle andere variabelen worden daarbij constant gehouden. Een verlaging van de rentetarieven met 1% zou resulteren in een geschatte daling van de netto financieringslasten met € 5 mln uitgaande van de samenstelling van de financiële instrumenten per 31 december 2008. Een toename van de rentetarieven met 1% zou resulteren in een stijging van de netto financieringslasten van naar schatting € 5 mln.

In onderstaande tabel is de gevoeligheid weergegeven van de reële waarde van de financiële instrumenten per 31 december 2008 voor veranderingen in de rentetarieven:

2008			verandering	verandering
	boekwaarde	reële waarde	reële waarde + 1%	reële waarde - 1%
liquide middelen	68	68	-	-
kortlopende leningen	- 427	- 425	-	-
langlopende leningen	- 1.304	- 1.303	51	- 55
cross currency swaps gebruikt voor langlopende leningen	96	96	- 5	6
valutatermijncontracten gebruikt voor kortlopende leningen	- 22	- 22	-	-
valutatermijncontracten gebruikt voor economische afdekking	-	-	-	-

Voor 2007 lag de totale gevoeligheid voor renteveranderingen met betrekking tot de reële waarde van de financiële instrumenten tussen + € 51 mln (+1% wijziging van rente) en - € 54 mln (-1% wijziging van rente).

Valutarisico

EBN dekt valutarisico's die voortvloeien uit verkopen en inkopen, volledig af op het moment waarop de handelsvorderingen of handelsverplichtingen zich manifesteren.

Ultimo 2008 waren er geen posities om af te dekken, eind 2007 bedroeg dit US\$ 110 mln.

In de analyse hieronder van de gevoeligheid van netto schuld (inclusief financiële derivaten) voor schommelingen in valutakoersen ten opzichte van de euro wordt uitgegaan van een verandering van 10% in alle valutakoersen tegenover de euro uitgaande van hun niveau per 31 december 2008, waarbij alle andere variabelen constant worden gehouden. Een verandering van +10% houdt in dat de vreemde valuta's sterker worden ten opzichte van de euro. Een verandering van -10% betekent een verzwakking van de koersen van vreemde valuta's ten opzichte van de euro.

2008			verandering	verandering
	boekwaarde	reële waarde	waarde + 10%	waarde - 10%
liquide middelen	68	68	-	-
kortlopende leningen	- 427	- 425	- 26	21
langlopende leningen	- 1.304	- 1.303	- 146	119
cross currency swaps gebruikt voor langlopende leningen	96	96	150	- 123
valutatermijncontracten gebruikt voor kortlopende leningen	- 22	- 22	26	- 21
valutatermijncontracten gebruikt voor economische afdekking	-	-	-	-

Voor 2007 lag de gevoeligheid voor wijzigingen in valutakoersen tussen + € 14 mln (+10% wijziging van alle valutakoersen) en - € 12 mln (-10% wijziging van alle valutakoersen).

Reële waarde van financiële instrumenten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de boekwaarde en de geschatte reële waarde van financiële instrumenten:

	31 december 2008		31 december 2007	
	boek- waarde	reële waarde	boek- waarde	reële waarde
Activa				
financiële derivaten	96	96	4	4
liquide middelen	68	68	18	18
Verplichtingen				
langlopende leningen	1.304	1.303	1.161	1.130
overige langlopende verplichtingen	-	-	-	-
kortlopende leningen	427	425	895	886
financiële derivaten	22	22	59	59

De reële waarde van financiële instrumenten werd bepaald op basis van de volgende methoden en uitgangspunten: liquide middelen en kortlopende vorderingen worden opgenomen tegen hun boekwaarde. Gezien de korte looptijd van deze instrumenten benadert deze de reële waarde. De reële waarde van leningen en financiële derivaten is gebaseerd op berekeningen, marktprijsnoteringen of prijsopgaven verkregen van tussenpersonen.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van de boekwaarde van financiële derivaten onderverdeeld naar type en doel:

	Activa	Passiva	Totaal
renteswaps	-	-	-
valutaswaps	4	- 59	- 55
totaal financiële derivaten in relatie tot opgenomen leningen	4	- 59	- 55
valutatermijncontracten	-	-	-
valutaopties	-	-	-
Stand per 31 december 2007	4	- 59	- 55
renteswaps	-	-	-
valutaswaps	96	- 22	74
totaal financiële derivaten in relatie tot opgenomen leningen	96	- 22	74
valutatermijncontracten	-	-	-
valutaopties	-	-	-
Stand per 31 december 2008	96	- 22	74

Overige toelichtingen

(20) Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Zoals aangegeven in de grondslagen voor waardering en winstbepaling neemt EBN deel in een veelheid van samenwerkingsverbanden. De basis hiervoor is vastgelegd in Overeenkomsten van Samenwerking, waaruit meerjarige financiële rechten en verplichtingen voortvloeien voor de toekomst. Het is praktisch niet uitvoerbaar om hiervan de omvang te bepalen.

(21) Nettoschuld

	2008	2007
Opgenomen leningen		
langlopende leningen	1.304	1.161
kortlopende leningen	427	895
Totaal opgenomen leningen	1.731	2.056
liquide middelen	- 68	- 18
financiële derivaten, activa (voor zover van toepassing zie ook noot 19)	- 96	- 4
financiële derivaten, verplichtingen	22	59
Nettoschuld	1.589	2.093
Gearing ratio	91 %	93 %

(22) Toelichting bij het overzicht van kasstromen

Bij het opstellen van het overzicht van kasstromen wordt de indirecte methode toegepast en wordt uitgegaan van een vergelijking van beginbalans en eindbalans. Vervolgens worden mutaties geëlimineerd die niet tot een kasstroom hebben geleid. Het gaat dan bijvoorbeeld om koersverschillen, waardecorrecties en overboekingen tussen balansrekeningen. De mutaties in het overzicht kasstromen kunnen grotendeels worden ontleend aan de mutatie-overzichten van de betreffende balansposten.

(23) Verbonden partijen

Op basis van de gaswet zijn GasTerra B.V. en EBN verwante bedrijven. EBN heeft samen met haar partners 79 contracten met GasTerra B.V. afgesloten. Voor EBN bedraagt het belang per contract tenminste € 5 mln.

Van de netto omzet van € 8.698 mln is € 8.037 mln gerealiseerd via GasTerra B.V. (2007: € 6.090 resp. € 5.561).

Onder de vorderingen in 2008 is uit hoofde van leveringen aan GasTerra B.V. een bedrag opgenomen van € 1.751 mln (2007: € 1.310 mln).

De Staat als aandeelhouder is als een verbonden partij aan te merken.

(24) Beloning bestuurders

EBN heeft twee directieleden met een EBN arbeids-overeenkomst en een directielid is vanuit DSM ter beschikking gesteld. De totale bezoldiging van de directie bedroeg in 2008 € 0,7 mln (2007: € 1,1 mln). Daarnaast is er een voorziening opgenomen met betrekking tot de pensioenen van € 0,5 mln. Gelet op bestaande afspraken met DSM hieromtrent, kan geen uitsplitsing van de salarissen plaatsvinden.

In 2008 bedroeg de vergoeding aan de Commissarissen € 0,1 mln (2007: € 0,1 mln).

(25) Servicekosten vergoed aan externe accountants

De kosten van Ernst & Young, verantwoord onder overige kosten uitbesteed werk en andere externe kosten, bedroegen in 2008 € 517.000 voor auditservices (statutaire en joint venture audits) (2007: € 466.000), € 8.000 voor belastingadvies (2007: € 0) en € 11.000 voor overige diensten (2007: € 206.000).

Heerlen, 31 maart 2009

Directie	Raad van commissarissen
J.D. Bokhoven	R.M.J. van der Meer
J.W.P.M. Haenen	A.H.P. Gratama van Andel
D.G. Roest	G-J. Kramer
	H.M.C.M. van Oorschot

Winstbestemming

De winstbestemming geschiedt conform het gestelde in Artikel 21 van de Statuten van de Vennootschap:

- van de winst wordt een bedrag van € 3 mln jaarlijks uitgekeerd aan de aandeelhouder;
- van het resterende deel zal jaarlijks een gedeelte als bijzondere winstuitkering worden uitgekeerd;
- het alsdan overblijvende deel zal aan de aandeelhouder worden uitgekeerd.

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2008 van Energie Beheer Nederland B.V. te Utrecht bestaande uit de balans per 31 december 2008, winst-en-verliesrekening, overzicht wijzigingen van het eigen vermogen en het overzicht van kasstromen over 2008 alsmede uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen

maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de vennootschap. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die de directie van de vennootschap heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Energie Beheer Nederland B.V. per 31 december 2008 en van het resultaat en de kasstromen over 2008 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Maastricht, 31 maart 2009

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. P.L.C.M. Janssen RA

Kerncijfers

10 jaar EBN

bedragen in miljoen euro

	IFRS 2008	IFRS 2007	IFRS 2006	IFRS 2005	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
EBN deelname in activiteiten:											
- aantal winningvergunningen landzijde	21	20	14	14	14	14	14	14	14	14	14
- aantal winningvergunningen zeezijde	100	95	85	85	85	77	77	70	66	63	59
- aantal opsporingvergunningen	41	26	17	19	19	22	26	31	40	3	
afzet (mrd m ³ , 100%)	73	64	66	67	67	72	63	64	66	60	62
- afzet groningen (mrd m ³ , ebn aandeel)	16	12	13	13	13	13	11	10	10	8	8
- afzet kleine velden (mrd m ³ , ebn aandeel)	15	15	15	15	15	18	15	17	19	18	19
- afzet totaal (mrd m ³ , ebn aandeel)	30	27	28	28	28	30	26	27	28	26	26
mutatie in % t.o.v. voorgaand jaar (100%)	+ 11	- 3	- 1	- 7	- 7	+ 15	- 4	- 4	+ 10	- 3	- 6
Gemiddelde opbrengstprijs gas											
(€-centen per m ³ , 35,17 mj/m ³)	26,91	20,67	21,52	16,46	16,46	13,17	13,88	12,55	13,93	11,33	7,39
Omzet uit:											
- doorlopende activiteiten	8.698	6.090	6.264	4.883	4.883	4.230	3.872	3.633	4.146	3.144	2.122
- beëindigde activiteiten				3.384	3.384						
Omzet totaal	8.698	6.090	6.264	8.267	8.267	4.230	3.872	3.633	4.146	3.144	2.122
mutatie uit doorlopende activiteiten % t.o.v. voorgaand jaar	+ 43	- 3	+ 28	+ 15	+ 15	+ 9	+ 7	- 12	+ 32	+ 48	- 19
Netto resultaat uit:											
- doorlopende activiteiten	3.269	2.367	2.378	1.673	1.637	1.534	1.380	1.296	1.590	1.184	711
- beëindigde activiteiten				2.154	2.154						163
Netto resultaat totaal	3.269	2.367	2.378	3.827	3.791	1.534	1.380	1.296	1.590	1.184	874
netto resultaat uit doorlopende activiteiten in % van de omzet	38	39	38	34	34	36	36	36	38	38	34
Materiële vaste activa:											
- investeringen onshore	129	277	146	121	121	143	138	125	80	62	93
- investeringen offshore	447	405	478	446	446	207	316	325	225	246	145
- opruimen	93	137	273	149							
totaal investeringen	669	819	896	716	567	350	454	450	305	308	238
afschrijvingen	501	494	403	374	376	337	344	334	342	347	324
eigen vermogen*	160	162	290	237	437	348	329	280	129	129	129
gearing ratio (%)	91	93	86								
vreemd vermogen	5.386	4.664	3.902	3.437	2.977	2.730	2.592	2.746	2.728	2.775	2.757

* m.i.v. 2002 aangepast: incl. nog uit te keren dividend, m.i.v. 2005 IFRS: excl. uit te keren dividend december

